

Geldbomen op zolder

Thuiswekers van hennep in beeld

Tilburg, september 2011

Dr.mr. M. Siesling (IVA)

Drs. B.F.C. Smeets (Arrondissementsparket 's-Hertogenbosch)

m.m.v. prof.dr. A.C.M. Spapens (UvT, Politieacademie)

IVA beleidsonderzoek en advies

Uitgever: IVA
Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466
Telefax: 013-4668477

IVA is gelieerd aan de UvT

© 2011 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1 Inleiding.....	9
1.1 Achtergrond en aanleiding onderzoek.....	9
1.2 Onderzoeksdoelstelling.....	10
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen.....	10
1.3.1 Onderzoeksvragen met betrekking tot de omvang en beschrijving van het verschijnsel.....	10
1.3.2 Onderzoeksvragen met betrekking tot het vinden van verklaringen voor de aard van het verschijnsel.....	10
1.3.3 Prescriptieve onderzoeksvragen met betrekking tot de aanpak en de handhaving van het verschijnsel.....	11
1.4 Leeswijzer.....	11
2 Methodologische verantwoording.....	13
2.1 Onderzoeksfase 1 Inventarisatie.....	13
2.2 Onderzoeksfase 2 Kwantitatieve verbreding.....	15
2.2.1 Dossierstudie.....	15
2.2.2 Belastingdienst.....	17
2.3 Onderzoeksfase 3 Kwalitatieve verdieping.....	19
3 Wie, waar en wanneer.....	21
3.1 Wie is de thuiswerker?.....	21
3.1.1 Gevarieerd beeld op basis van de literatuur.....	21
3.1.2 ...wordt bevestigd in de dossierstudie en observatie strafzittingen.....	22
3.2 Financiële positie.....	22
3.2.1 Inkomen uit werk of uitkering.....	22
3.2.2 Schulden.....	23
3.2.3 Overige bezittingen of spaartegoeden.....	24

3.3	Woonsituatie en kweeklocatie	25
3.3.1	Woonsituatie: overwegend huurwoningen, verschuiving naar koopwoningen?	25
3.3.2	Kweeklocatie: de eigen woning	26
3.4	First offenders of recidivisten?	27
3.4.1	Laag recidivegehalte	27
3.4.2	Hoog recidivegehalte en criminele carrière	28
3.5	Conclusie	30
4	Wat en hoe	31
4.1	Hoe wordt er gekweekt?	31
4.1.1	Literatuur: kleine idealisten en commerciële pragmatici	31
4.1.2	Observatie van zittingen en informatie uit strafdossiers	32
4.2	Zelfstandigheid en risicospreiding	34
4.3	Afzetmarkt en de rol van de <i>growshop</i>	35
4.3.1	Afzetmarkt	35
4.3.2	Rol van de <i>growshop</i>	36
4.4	Dwang, intimidatie en geweld	37
4.4.1	Gemengd beeld op basis van de literatuur	37
4.4.2	...wordt bevestigd in de dossiers en ter zitting	39
4.4.3	Geen verticaal geweld, wel een geweldsprobleem	39
4.5	Conclusie	41
5	Waarom: motieven van kwekers	45
5.1	Geldelijk gewin vanwege zucht naar luxe of financiële nood	45
5.2	Hobbykwekers	46
5.3	Conclusie	47
6	De aanpak van de thuisteelt van hennep	49
6.1	De strafrechtelijke reactie	49
6.1.1	Bevindingen uit de literatuur	49
6.1.2	Strafmaatgegevens in de dossiers	50
6.2	Achterstand in de opsporing?	50
6.3	Integrale aanpak, publiekprivate samenwerking en drempels opwerpen	51
6.3.1	Voorbeelden van integrale aanpak	51
6.3.2	Barrières opwerpen	52
6.3.3	Het aanpakken van <i>growshops</i>	52
6.4	Beïnvloeden van de publieke opinie	53
6.5	Conclusie	54

7	Conclusies.....	57
7.1	Inleiding.....	57
7.2	Beantwoording onderzoeksvragen.....	57
7.3	Aard en omvang van het verschijnsel.....	60
7.4	Kenmerken van daderschap	60
7.4.1	(On)afhankelijkheid en (on)vrijwilligheid.....	60
7.4.2	Recidive en criminele carrière.....	60
7.4.3	Sociale kenmerken van thuishwekers	61
7.5	Organisatie achter de thuishweek van hennep.....	61
7.6	Dwang, intimidatie en geweld.....	62
7.7	Aanpak van de thuishweek van hennep	63
	Dankwoord	65
	Bijlage 1 Literatuur.....	67
	Bijlage 2 Tabellen	69

Samenvatting

Achtergrond en aanleiding onderzoek

Sinds een aantal jaren staat de illegale hennepcultuur in de publieke belangstelling. Daarbij gaat het vooral om de negatieve maatschappelijke associaties bij dit verschijnsel. Ook zou sprake zijn van een toenemende mate van betrokkenheid van de georganiseerde misdaad bij de illegale hennepcultuur en zou het geweldgebruik in deze sector toenemen. Kwekers zouden niet alleen worden bedreigd en geïntimideerd ('verticaal' geweld), ook in 'horizontale' zin zou sprake zijn van geweldgebruik door een toename van het aantal gewelddadige diefstallen (*ripdeals*) van kwekers. De Taskforce Aanpak Georganiseerde Hennepcultuur streeft ernaar meer zicht te krijgen op het sociale profiel van thuisblijvers van hennep. Dit profiel bestaat uit individuele en contextuele determinanten voor of sociale kenmerken van ouderschap. Ook kan onderzoek helpen duidelijk maken óf er sprake is van dwang (geweld, intimidatie) die wordt uitgeoefend op (potentiële) telers, dan wel of er veeleer sprake is van calculerend gedrag.

Onderzoeksdoelstelling, probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is te komen tot een sociaal profiel van thuisblijvers van hennep, in kwantitatieve en kwalitatieve zin, welk profiel het mogelijk maakt gerichte ontmoedigende maatregelen te nemen om het kwekerspotentieel te doen afnemen dan wel aanvaardbaar/beheersbaar te houden. De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe groot is de groep betrachte thuisblijvers in het onderzoeksgebied van de zuidelijke arrondissementen en politieregio's; welke achtergrondkenmerken/factoren zijn karakteristiek voor vrijwillig ouderschap, maar zeker ook voor 'slachtofferschap'?; in hoeverre kan worden vastgesteld of er sprake is van dwang of intimidatie die gepaard gaat met het (doen) installeren van een kwekerij?

Uit deze centrale vraagstelling en de onderzoeksdoelstelling zijn deelvragen afgeleid die betrekking hebben op de aard en de omvang van het verschijnsel; op het vinden van verklaringen en op de aanpak en handhaving van thuisblijvers van hennep.

Het onderzoek bestond uit drie fasen: een inventarisatie, een kwantitatieve verbreding, en een kwalitatieve verdieping. Iedere fase levert een eigenstandige bijdrage aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Er is gebruik gemaakt van de volgende onderzoeksmethoden: literatuurstudie; kwantitatieve analyse van 295 straf-

dossiers; verdiepende kwalitatieve analyse van 15 strafdossiers; analyse van gegevens van de Belastingdienst; observatie van hennepzittingen en expertinterviews.

Beantwoording onderzoeksvragen

1. *Hoeveel verdachten worden in het onderzoeksgebied op jaarbasis betrap op het kweken van hennep?*

Het onderzoeksgebied bestond uit de vijf zuidelijke arrondissementsparketten (Breda, Den Bosch, Maastricht, Middelburg, Roermond)/zes zuidelijke politieregio's (Brabant Zuid-Oost, Brabant-Noord, Limburg-Noord, Limburg-Zuid, Midden- en West Brabant, Zeeland). Afgaande op aantallen afgedane strafzaken, werden in 2008 in totaal 1494 verdachten vervolgd op basis van verdenking van het overtreden van art. 3 onder b Opiumwet (hennepsteelt). In 2009 waren dit 718 verdachten.¹

2. *Welk aandeel verdachten lijkt tot het kweken van hennep te zijn gedwongen? Welk aandeel verdachten lijkt op vrijwillige basis te zijn overgegaan op het kweken van hennep?*

In de onderzoeksbevindingen zijn vrijwel geen aanwijzingen aangetroffen voor het vaststellen van dwang, intimidatie of geweldgebruik bij het starten van een kwekerij. Slechts in 5% (15 stuks) van het totaal aantal bestudeerde dossiers (295) is een bepaalde mate van zelfverklaard slachtofferschap aangetroffen. Uit een nadere analyse van de betreffende vijftien dossiers blijkt dat geen sprake is van direct geweld of van directe dwang: de kweker is in geen van de gevallen *gedwongen* te starten met een hennepkwekerij. De strafdossiers bevatten evenwel te weinig informatie om harde uitspraken te doen over geweldgebruik. Uit de beschikbare informatie komt het beeld naar voren van verdachten/daders die, na een eerste verklaring over intimidatie of dwang, zichzelf tegenspreken, of uiteindelijk verklaren dat ze op vrijwillige basis zijn gaan kweken. Tijdens de geobserveerde zittingen werd evenmin verklaard over geweldgebruik. De verdachten verklaarden zelfstandig te werken, ontkenden een (crimineel) netwerk, en beweerden niet onder dwang of geweld te opereren. De thuisstellers waarmee informeel gesproken is na de zitting, verklaarden eveneens dat zij zelfstandig te werk gegaan zijn. Er kan dus op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen gedwongen kwekers en vrijwillige kwekers.

3. *Welke individuele en contextuele determinanten kunnen voor afhankelijk en vrijwillig daderschap worden aangewezen? Op basis van deze determinanten: zijn er verschillen tussen afhankelijke en vrijwillige daders en zo ja: waaruit bestaan die verschillen en hoe kunnen zij worden verklaard? Hoe kan een complex van*

¹ In het onderzoek is uitgegaan van afgedane strafzaken. Niet alle strafzaken uit 2009 voldeden ten tijde van de dossierstudie aan dit criterium, zodat het aantal dossiers uit dat jaar kleiner is dan in 2008.

risicofactoren worden beïnvloed om afhankelijk en vrijwillig daderschap te reduceren?

Er kan, zoals hierboven betoogd, op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen vrijwillige en afhankelijke thuiswekers van hennep. De thuisweker van hennep is iemand die meestal werkt in loondienst, maar die weinig verdient en (daarom) vaak een openstaande schuld heeft van ongeveer vijfduizend euro. Van nijpende financiële nood lijkt evenwel geen sprake te zijn. De hennep wordt gekweekt in het eigen huis van de betrapte kweker, of in de directe nabijheid daarvan, in een schuurtje of caravan op het erf. Er is een subpopulatie kwekers die zich hoe dan ook bezighoudt met (vermogens)criminaliteit. Voor hen is een thuiswekerij een inkomstenbron naast andere (illegale) inkomstenbronnen. Daarmee kan het recidivepercentage van deze groep hoog zijn. Er is daarnaast een subpopulatie kwekers die niet eerder met politie en justitie in aanraking is geweest voor wietteelt, en die ook in algemene zin een laag recidivepercentage vertoont. Zij beschikken naast de hennepkweek meestal ook over legale middelen van bestaan en beschouwen de kweek als een gemakkelijke, risicoloze bijverdienste.

4. *Op basis van deze determinanten: zijn er verschillen tussen first offenders en recidivisten en zo ja: waaruit bestaan die verschillen en hoe kunnen zij worden verklaard? Welke factoren zijn kenmerkend voor het genereren of in stand houden van afhankelijke dan wel vrijwillige recidive?*

Uit het dossieronderzoek blijkt dat meer dan vier op de vijf betrapte kwekers niet eerder is veroordeeld voor een strafbaar feit. Minder dan een op de vijf verdachten heeft dus wél een strafblad, waarop zeer uiteenlopende zaken prijken: verkeersovertredingen, verstoring van openbare orde, diefstal, mishandeling en wapenbezit. Iets meer dan één op de tien betrapte kwekers is eenmaal eerder verdachte geweest in een hennepzaak en slechts één op de twintig is meer dan eens verdachte geweest in een vergelijkbare zaak. Er worden tussen first offenders en recidivisten vrijwel geen verschillen gevonden in sociale kenmerken: er is geen verschil in leeftijd, etniciteit, gebruik van verdovende middelen, gezinssituatie, arbeidssituatie, woonsituatie en sociaaleconomische positie. Evenmin is er verschil in de organisatie van de hennepkweek: first offenders hebben een zelfde soort netwerk en dezelfde oogstafnemers als recidivisten. Ook de mate van zelfstandigheid, de zelfbeoordeling van slachtofferchap en de risicoverdeling van de kwekerij is niet anders. Hetzelfde geldt voor de motieven van de kwekers: die zijn voor de first offenders niet anders dan voor de recidivisten. Wat de strafsoort betreft, treffen we bij de recidivisten vaker (ook) een gevangenisstraf aan dan bij first offenders. De verdachten uit de hoogste inkomensgroep (meer dan €1.500,- bruto per maand) krijgen vaker (ook) een geldboete opgelegd. Er kan, zoals hierboven betoogd, op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen vrijwillige en afhankelijke thuiswekers van hennep. Evenmin bieden de onderzoeksresultaten aanknopingspunten voor verschillen tussen recidivisten en first offenders en/of een onderscheid in afhankelijke en/of vrijwillige recidive. Er kunnen dan ook in het onderhavige onderzoeksmateriaal geen kenmerkende factoren voor deze vormen van recidive worden geïdentificeerd.

5. *In hoeverre is er sprake van ontwikkeling van afhankelijk naar vrijwillig daderschap (en andersom)?*

Uit de bestudeerde dossiers komt weinig informatie over het aantal jaren dat de verdachte actief is (geweest) als hennepkweker. Daarmee kan een eventuele ontwikkeling van afhankelijk naar vrijwillig daderschap of andersom niet worden vastgesteld. De meeste verdachten (ook de verdachten die ter terechtzitting zijn geobserveerd) verklaren dat de aangetroffen oogst de eerste is. Er kan op basis van de onderzoeksbevindingen dus weinig worden gezegd over een ontwikkeling in daderschap, of over een 'carrière' in de (georganiseerde) thuisweek van hennep. Evenmin is in de strafdossiers of bij de observatie van de zittingen gebleken van aanknopingspunten voor het vaststellen van dwang bij het starten of het in bedrijf houden van een kwekerij. Er is met andere woorden in het onderzoeksmateriaal geen bewijs aangetroffen voor grootschalige onvrijwilligheid. De geraadpleegde experts wijzen evenwel op een minderheid binnen de totale populatie van thuisweekers die uit financiële nood besluiten een hennepkwekerij te beginnen. Zij beschouwen de kwekerij als een gelegenheid om snel uit de geldzorgen te komen. Zolang zij door financiële noodzaak gedreven worden, zijn zij (in theorie althans) te kenmerken als een afhankelijke kweker.

6. *Kan er worden gekomen tot een eerste aanzet voor een barrièremodel voor (potentiële) thuisweekers van hennep? Hoe kan het recidiverisico het meest doeltreffend worden beïnvloed?*

Een barrièremodel richt zich vooral op de gehele organisatie van de illegale hennepkwekerij. Het ontmoedigen van (potentiële) thuisweekers van hennep maakt onderdeel uit van het model. Daarnaast dienen barrières te worden opgeworpen voor degenen die betrokken zijn bij de organisatie van de hennepkwekerij. Voor wat preventieve maatregelen tegen thuisweekers betreft, kan gedacht worden aan pragmatische maatregelen, bijvoorbeeld door hen uit hun woning te zetten, zowel in huursituaties als in het geval van particulier woningbezit, het hen moeilijk te maken een hypotheek of een verzekering af te sluiten en door het in beslag nemen van met de opbrengsten van hennepkwekerij aangeschafte (luxe)goederen. Als dit laatste op opzichtige wijze in de directe woonomgeving van de betrachte kweker gebeurt, is er mogelijk ook sprake van een preventieve werking in de richting van de buurtbewoners. De leden die betrokken zijn bij de *organisatie* van de hennepkwekerij en daarmee grote sommen geld verdienen worden veeleer getroffen door financiële (ontnemings)maatregelen te nemen.

Beschouwing van de belangrijkste onderzoeksresultaten

Kenmerken van de thuiskweker van hennep

De meeste telers gaan naar eigen zeggen redelijk zelfstandig te werk, in alle fasen van de bedrijfsvoering van een kwekerij. Betrapte kwekers verklaren in het politieverhoor de hennepkwekerij alléén te beheren en er zelf verantwoordelijk voor te zijn. Geen van de verdachten definieert zichzelf ter zitting als slachtoffer, kortom geen van de verdachten/daders geeft te kennen onder dwang te hebben moeten kweken. De in het onderzoek aangetroffen kweker kan worden gekwalificeerd als iemand die in de eerste plaats wiet kweekt vanwege het geldelijke gewin. De plantage is gemiddeld tussen de twee- en driehonderd planten groot en de opbrengst is naar alle waarschijnlijkheid bestemd voor verkoop aan een tussenhandelaar. In de strafdossiers, noch bij de observatie van de zittingen is gebleken van aanknopingspunten voor het vaststellen van dwang bij het starten of het in bedrijf houden van een kwekerij. Er is met andere woorden in het onderzoeksmateriaal geen bewijs aangetroffen voor grootschalige onvrijwilligheid.

Het merendeel van de betrapte thuiskwekers van hennep heeft een betaalde baan en een koop- of huurwoning. Het gaat dan evenwel om laagbetaald werk en om koopwoningen in het goedkopere segment van de woningmarkt. De gemiddelde commerciële thuiskweker van hennep heeft niet veel te besteden en beschouwt de thuisteelt als een mogelijkheid om het besteedbare inkomen (fors) aan te vullen. Een deel van de kwekers is in de financiële problemen geraakt vanwege eerdere criminele activiteiten, een verslaving of vanwege persoonlijke omstandigheden als een scheiding of ontslag.

Organisatie van de thuiskweek van hennep

Deze organisatie kan worden omschreven als een netwerk, dat bestaat uit een inkooper enerzijds en de thuiskwekers anderzijds, met daaromheen allerlei dienstverleners: elektriciens, knippers, hokkenbouwers, enzovoorts. De eerstgenoemde kan ook een verdergaande faciliterende rol spelen door te zorgen voor de inrichting van de kwekerij en het aanleveren van alle benodigdheden. De inkooper koopt, doorgaans namens een criminele organisatie, de oogst van de thuiskweker op en die zorgt voor de verdere afzet, in binnen- en buitenland.

Opvallend is dat de strafdossiers erg weinig informatie bevatten over de organisatie van de thuiskwekerij. Er wordt bijvoorbeeld niet doorgerechercheerd op namen die de kweker verdachte noemt of op de mededeling van de dader dat de *growshop* alles voor hem heeft georganiseerd. Ook wordt die informatie meestal niet gebruikt om bestuurlijke maatregelen tegen een dergelijke *shop* te treffen. Als de kweker is betrappt naar aanleiding van een MMA-melding, dan worden door de melder benoemde vermoedens van een netwerk of van andere betrokken partijen evenmin uitgerechercheerd.

Kortom, er was in de onderzochte periode sprake van een gebrek aan diepgaander opsporingsonderzoek, waardoor het niet alleen lastig wordt de organisatie achter de thuistelers van hennep goed in beeld te krijgen en aan te pakken, maar ook de vraag naar mogelijke intimidatie, dwang en geweld moeilijk te beantwoorden valt. De interventie blijft veelal beperkt tot het ontmantelen van de kwekerij. Maar aangezien het

aanbod van thuiskwekers nog altijd groot genoeg lijkt te zijn, worden de 'inkooporganisaties' amper geraakt door deze wijze van aanpak: voor iedere opgerolde kwekerij komt er minstens weer één in de plaats.

Dwang, intimidatie en geweld

Uit de dossierstudie en de geobserveerde zittingen blijkt, zoals hiervoor al werd beschreven, vrijwel niet van dwang of geweld tegen de thuiswerker van hennep, hetgeen een indicatie is dat er (nog) vrijwilligers genoeg zijn om een kwekerij op te zetten of toe te laten in de woning. Een risico dat de thuiswerker van hennep loopt, is dat zijn oogst wordt gestolen. Dit is een consequentie van het feit dat er met de thuis-teelt van hennep (de grootschalige teelt, verspreid over vele particuliere zolderkamertjes) veel geld verdiend wordt. Hoewel er voor 'verticaal' geweld, om thuiskwekers tot telen te dwingen, weinig aanwijzingen zijn, constateren de experts wel een geweldsprobleem als zodanig. Dit is een gevolg van het feit dat de georganiseerde misdaad op de achtergrond een belangrijke rol speelt bij de wietteelt. Gewelddadige handelingen ontstaan dan (al dan niet impulsief) als gevolg van mislukte transacties of als gevolg van onderlinge concurrentie. Dit geweld lijkt evenwel niet gericht te zijn op de individuele kweker, het speelt zich met andere woorden af op een ander niveau.

Aanpak van de thuisteelt van hennep

Het opwerpen van barrières voor de commerciële thuiswerker van hennep kan, gezien de betrekkelijk lage strafdreiging, volgens experts het beste plaatsvinden door de financiële risico's te verhogen. Gemakkelijk geld is de belangrijkste drijfveer voor de thuiswerker. Het is veelzeggend dat hij of zij (nog altijd) banger lijkt te zijn voor de naheffingen van de Belastingdienst en de energiemaatschappij, dan wel voor diefstal uit zijn kwekerij, dan voor een interventie van de politie en een opgelegde (cel)straf. Hoe dan ook zal het opsporings- en vervolgingsbeleid van de wietteelt niet alleen gericht dienen te zijn op het aanpakken van de thuiswerker (oprollen van kwekerijen door middel van de 'korte klap'), maar ook (of: juist) op de achterliggende organisatie. De nieuw ingestelde 'Taskforce bestrijding georganiseerde misdaad in Brabant' (B5) is een uitdrukking van de wens tot het aanpakken van de criminele organisatie achter de thuisweek van hennep en dat is een stap in de goede richting. Daarnaast zou na het oprollen van thuiskwekerijen structureel beter moeten worden doorgerechercheerd op de organisatie achter de thuisteelt. Integraal opsporingswerk zou hierbij een sleutelwoord kunnen zijn.

Het is van belang te onderkennen dat de commerciële thuisteelt van hennep slechts één onderdeel is van de georganiseerde hennep-teelt. Het andere onderdeel bestaat uit de grootschalige teelt in loodsen en bedrijfspannen. Met deze teelt zijn grote financiële belangen gemoeid en volgens de experts is het dit onderdeel waar zich de typerende problemen van de georganiseerde misdaad voordoen: intimidatie, geweld, vermenging van boven- en onderwereld en aan mensenhandel verwante praktijken. Zolang het opsporings- en vervolgingsbeleid eenzijdig gericht is (geweest) op het aanpakken en oprollen van *thuiskwekerijen* (met beperkt succes, gegeven de voortdurende aanwas van nieuwe kwekerijen), kan de andere 'bedrijfstak' floreren.

Tot slot is mogelijk de beste optie om de afzetmarkt voor Nederwiet te verkleinen. Immers, wanneer kwekers hun oogsten niet meer kwijtraken, of er beduidend lagere prijzen voor ontvangen, neemt vanzelf ook de motivatie om te telen af. Blijft over het repressief aanpakken van de criminele organisaties die zorgen voor de inkoop en smokkel van wiet naar buitenlandse dealers. Meer inzicht in de omvang van de volledige export is wenselijk. En ook hier geldt: het heeft slechts zin om grote hoeveelheden wiet te kweken als er ook afnemers voor zijn. Daarop zou de aandacht dan ook sterker moeten worden gericht.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding onderzoek

Sinds een aantal jaren staat de illegale hennepcultuur in de publieke belangstelling. Daarbij gaat het vooral om de negatieve maatschappelijke associaties bij dit verschijnsel. (Thuis)kwekerijen kunnen gevaar en overlast opleveren voor de directe woonomgeving (brandgevaar, wateroverlast, overlast van rondhangende dealers en druggebruik op straat) en energiebedrijven derven inkomsten omdat bij illegale wietcultuur op grote schaal elektriciteit wordt afgetapt (Emmett & Boers, 2008).

Ook zou sprake zijn van een toenemende mate van betrokkenheid van de georganiseerde misdaad bij de illegale hennepcultuur (Spapens, Van de Bunt & Rastovac, 2007) en zou het geweldgebruik in deze sector toenemen. Kwekers zouden niet alleen worden bedreigd en geïntimideerd ('verticaal' geweld), ook in 'horizontale' zin zou sprake zijn van geweldgebruik door een toename van het aantal ripdeals op kwekers (Van Nimwegen, 2009; Van Dijk, 2010).

Teneinde de overlast van hennepkwekerijen zoveel mogelijk tegen te gaan, wordt in opsporing en vervolging vooral gewerkt met de zogeheten 'korte klap': het oprollen van de kwekerij zonder diepgaand nader onderzoek (Wouters e.a., 2007). Hoewel in sommige zaken wél wordt doorgerechercheerd, is het risico van de 'korte klap' dat het netwerk achter de kwekerij niet in kaart wordt gebracht, waarmee uiteindelijk geen optimaal beeld van deze vorm van criminaliteit kan worden gevormd.

De Taskforce Aanpak Georganiseerde Hennepcultuur (hierna: Taskforce) neemt aan dat het aantal vervolgte en berechte thuistelers in de zuidelijke vijf arrondissementen/zes politieregio's (Z 5/6) relatief groot is en dat de recidive hoog is. De verleiding om (weer) te zwichten voor een plantage-aan-huis lijkt dus groot te zijn, óf de dwang waaraan potentiële telers worden blootgesteld is van dien aard dat weigeren niet tot de mogelijkheden behoort. De Taskforce streeft ernaar meer zicht te krijgen op het sociale profiel van thuistelers van hennep. Dit profiel bestaat uit individuele en contextuele determinanten voor daderschap, die bijdragen aan het tot stand komen van zogeheten vrijwillig of afhankelijk daderschap. Ook kan onderzoek helpen duidelijk maken óf er sprake is van dwang (geweld, intimidatie) die wordt uitgeoefend op (potentiële) telers, dan wel of er veeleer sprake is van calculerend gedrag. Indien blijkt dat vooral van het laatste sprake is, kan geprobeerd worden door middel van het zogenoemde barrièremodel verleidingen weg te nemen en potentiële telers te ontmoedigen (nogmaals) een kwekerij in huis in te (laten) richten.

1.2 Onderzoeksdoelstelling

Het doel van het onderzoek is te komen tot een sociaal profiel van thuistelers van hennep, in kwantitatieve en kwalitatieve zin, welk profiel het mogelijk maakt gerichte ontmoedigende maatregelen te nemen om het kwekerspotentieel te doen afnemen dan wel aanvaardbaar/beheersbaar te houden. Die ontmoedigende maatregelen dienen te passen in het zogeheten barrièremodel: het opwerpen van fysieke en mentale hindernissen voor (potentiële) hennepkwekers. Het kan daarbij gaan om ruimtelijke (woningen), financiële (voordeelsontneming), economische en juridische drempels (lik-op-stuk vervolgingsbeleid).²

1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe groot is de groep betrapte thuisbewerers in het onderzoeksgebied van de zuidelijke arrondissementen en politieregio's; welke achtergrondkenmerken/factoren zijn karakteristiek voor vrijwillig ouderschap, maar zeker ook voor 'slachtofferschap'?; in hoeverre kan worden vastgesteld of er sprake is van dwang of intimidatie die gepaard gaat met het (doen) installeren van een kwekerij?

Uit deze centrale vraagstelling en de onderzoeksdoelstelling kunnen de volgende onderzoeksvragen worden afgeleid:³

1.3.1 Onderzoeksvragen met betrekking tot de omvang en beschrijving van het verschijnsel

- Hoeveel verdachten worden in het onderzoeksgebied op jaarbasis betrap op het kweken van hennep?
- Welk deel van de verdachten lijkt⁴ tot het kweken van hennep te zijn gedwongen?
- Welk deel van de verdachten lijkt op vrijwillige basis te zijn overgegaan op het kweken van hennep?

1.3.2 Onderzoeksvragen met betrekking tot het vinden van verklaringen voor de aard van het verschijnsel

- Welke individuele determinanten/persoonskenmerken kunnen voor afhankelijk en vrijwillig ouderschap worden aangewezen?

² Zie voor een voorbeeld van dit model voor de aanpak van mensenhandel het Handboek bestuurlijke aanpak georganiseerde criminaliteit, publicatie van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, www.hetccv.nl.

³ Deze vragen zijn overgenomen uit de door de Taskforce opgestelde startnotitie, met enige parafrasering.

⁴ De formulering is opzettelijk voorzichtig gekozen, omdat gepakte telers, met het oog op vervolging en berechting, er baat bij kunnen hebben hun slachtofferschap te benadrukken.

- Welke contextuele determinanten/persoonskenmerken kunnen voor afhankelijk en vrijwillig ouderschap worden aangewezen?
- Op basis van deze determinanten/persoonskenmerken: zijn er verschillen tussen afhankelijke en vrijwillige ouders en zo ja: waaruit bestaan die verschillen en hoe kunnen zij worden verklaard?
- Op basis van deze determinanten/persoonskenmerken: zijn er verschillen tussen first offenders en recidivisten en zo ja: waaruit bestaan die verschillen dan en hoe kunnen zij worden verklaard?
- In hoeverre is er sprake van een ontwikkeling van afhankelijk naar vrijwillig ouderschap (en andersom)?
- Welke factoren zijn kenmerkend voor het genereren of in stand houden van afhankelijke dan wel vrijwillige recidive?

De beantwoording van deze onderzoeksvragen levert een profilering op van afhankelijke en vrijwillige hennep telers, en van de kenmerkende verschillen tussen beide deelpopulaties en (de verschillen tussen) indicatoren voor ouderschap.

1.3.3 Prescriptieve onderzoeksvragen met betrekking tot de aanpak en de handhaving van het verschijnsel

- Kan er worden gekomen tot een eerste aanzet voor een barrièremodel voor (potentiële) thuishouwers van hennep?
- Hoe kan het complex van risicofactoren (dat voortvloeit uit de beantwoording van de onderzoeksvragen onder 1.3.2 hierboven) worden beïnvloed om afhankelijk en vrijwillig ouderschap te reduceren?
- Hoe kan het recidiverisico het meest doeltreffend worden beïnvloed?

1.4 Leeswijzer

De onderzoeksrapportage is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 bevat de methodologische verantwoording. Hoofdstuk 3 beantwoordt drie vragen over het sociale profiel van thuishouwers van hennep: wie, waar en wanneer. In dit hoofdstuk worden resultaten weergegeven over wie de (betrapte) thuishouwer van hennep is in sociaal opzicht; waar de kwekerij geëxploiteerd wordt en gedurende welke tijdsperiode. In hoofdstuk 4 komen de hoe- en wat- vragen aan de orde, oftewel de praktische organisatie van de thuishouwt van hennep, vanaf de aanschaf van de materialen tot aan de afzet van de oogst. Hoofdstuk 5 gaat over de motieven van de thuishouwers van hennep: wat zijn de redenen die (betrapte) kwekers aandragen als verklaring voor hun thuishouwerij? Hoofdstuk 6 bevat de in de onderzoeksresultaten aangetroffen aanknopingspunten ten aanzien van geweld, dwang en intimidatie die mogelijk met thuishouwt van hennep gepaard gaan. In hoofdstuk 7 volgen de belangrijkste conclusies en wordt een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen.

In de bijlage bij deze rapportage treft u een aantal tabellen die detailinformatie bevatten uit de dossierstudie en de analyse van de gegevens van de Belastingdienst.

2 Methodologische verantwoording

Het onderzoek bestond uit drie fasen: een inventarisatie, een kwantitatieve verbreding, en een kwalitatieve verdieping. Iedere fase leverde een eigenstandige bijdrage aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

2.1 Onderzoeksfase 1 Inventarisatie

De eerste onderzoeksfase was bedoeld om de voornaamste relevante kenmerken voor de profielschets van thuiswekers van hennep in beeld te brengen. In een inventariserende *literatuurstudie* zijn de belangrijkste publicaties die in de afgelopen tien jaar op het gebied van thuisteelt van hennep zijn verschenen verzameld en bestudeerd. In de literatuurstudie stond de achtergrond van de telers (individuele en contextuele factoren) centraal. Deze is in kaart gebracht door de literatuur te analyseren aan de hand van de zogenoemde W-vijf vragen:

- (1) *Wie*: profilering van de kweker op kenmerken als geslacht, leeftijd, nationaliteit, woonsituatie, arbeidssituatie, inkomen, et cetera;
- (2) *Waar*: locatie van de kwekerij (eigen woning of elders);
- (3) *Wat*: kenmerken van het daderschap (alleen of met anderen, afhankelijk of vrijwillig, mate van professionaliteit, relatie tot het criminele milieu);
- (4) *Wanneer*: gedurende welke periode is de kwekerij in bedrijf geweest;
- (5) *Waarom*: motieven van de teler om te besluiten tot het (doen) aanleggen en exploiteren van de kwekerij; inventarisatie van ervaren barrières (vervolgving, be-rechting) en reactie daarop, et cetera.

De beantwoording van deze W-vijf vragen leidt tot een brede profielschets van thuiswekers van hennep, waarin niet alleen (subjectieve) motieven van de kweker een plaats krijgen, maar ook meer geobjectiveerde kenmerken als sociaaleconomische omstandigheden, demografische factoren en verhouding tot het criminele milieu - waaronder objectief vast te stellen afhankelijkheid of vrijwilligheid.

Voor de literatuurstudie is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:⁵

- (1) Bovenkerk en Hogewind (2003). Hoewel deze publicatie al weer enigszins geda-teerd is, en er tevens vraagtekens kunnen worden gezet bij de empirische onder-bouwing van een aantal uitspraken, moet deze studie desalniettemin worden be-schouwd als een belangrijk fundament voor de intensivering van de aanpak van de hennep-teelt in Nederland. Vandaar dat wij deze studie (toch) meenemen in de on-derhavige literatuurstudie. Bovenkerk en Hogewind verzamelden empirisch materiaal

⁵ Zie voor de complete bibliografische gegevens de literatuurlijst die achter in het rapport is opgenomen.

aan de hand van participerende observatie tijdens actiedagen van de politie in twintig Nederlandse steden. Tevens gebruikten de onderzoekers ouder datamateriaal uit eerder onderzoek van Bovenkerk (2001). Daarin werden 39 politieverhoren bestuurd en interviews gehouden met een aantal politiefunctionarissen

(2) Van der Torre e.a. (2006). In deze studie werd ten behoeve van het project Courage⁶ een profielanalyse gemaakt van hennepkwekers in de gemeenten Roosendaal en Bergen op Zoom. Er werden profiellijsten ingevuld van 61 hennepkwekers die door het politieteam Courage zijn aangehouden.

(3) Decorte en Tuteleers (2007). Zij verzamelden hun empirisch materiaal aan de hand van een inhoudsanalyse van de Vlaamse mediaberichtgeving over cannabis-teelt en/of hennepplantages. Er werden 541 artikelen uit zeven verschillende Vlaamse dagbladen geselecteerd die handelden over ontdekte plantages. Tevens werden voor dit onderzoek 89 hennepkwekers face-to-face geïnterviewd. Daarnaast organiseerden de onderzoekers een internetsurvey waarop een bruikbare respons volgde van 659 kwekers. Een belangrijke beperking van deze studie is dat de respondenten uit de interviews en de websurvey hoofdzakelijk telers waren die niet meer dan 25 planten teelden.⁷

(4) Spapens, e.a. (2007). Zij interviewden twintig hennepkwekers en analyseerden dossiers van negentien grootschalige opsporingsonderzoeken die werden uitgevoerd in de provincies Noord-Brabant en Limburg.

(5) Wouters e.a. (2007). Het empirisch materiaal in dit onderzoek werd verzameld door in de verkennende fase interviews te houden met zeven experts, onder wie politiemensen van de KLPD en het NND (nationaal Netwerk Drugs), maar ook medewerkers van energiebedrijven en een onderzoeker. Deze experts droegen vervolgens 25 sleutelpersonen aan die telefonisch werden geïnterviewd. In de verdiepende fase werden zes regio's geselecteerd, waar 38 interviews zijn gehouden met regionale en lokale deskundigen. Tijdens een verbredende ronde werd een telefonische survey gehouden onder 113 regionale en lokale politiefunctionarissen, gemeenteambtenaren, medewerkers van ontmantelbedrijven, afvalverwerkingsbedrijven, energiebedrijven. Tevens werden twintig face-to-face interviews gehouden met medewerkers van *coffeeshops*.

⁶ Courage is een gezamenlijk project van de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal en de politie. Courage werkt samen met partners zoals het Openbaar Ministerie, de Belastingdienst, Essent, het Veiligheidshuis, Novadic-Kentron, Bureau Jeugdzorg en woningcorporaties aan het terugdringen van drugsoverlast en drugscriminaliteit. Zie www.bpcroosendaal.nl/courage.

⁷ Het aandeel face-to-face geïnterviewde respondenten dat meer dan 25 planten teelt is niet meer dan 6% (> 50 planten niet meer dan 2,3%). Van de respondenten die meededen aan de websurvey kweekte een minderheid van 19,5% meer dan 25 planten (> 50 planten niet meer dan 14,6%). Overigens blijkt wel uit het hun onderzoek dat de geïnterviewden vooral als zuivere thuisbewerker kunnen worden bestempeld (zie Tuteleers en Decorte (2007: 101). De onderzoeksbevindingen van Decorte en Tuteleers kunnen ook betekenen dat de thuisbewerker in Vlaanderen vergeleken met die in Nederland niet zo grootschalig is.

(6) Het afstudeeronderzoek van Van Dijk (2010) naar geweld in relatie tot de hennep-teelt. Van Dijk selecteerde, beschreef en analyseerde 54 geweldscasus in de Politie-regio Midden en West Brabant aan de hand van de processen-verbaal en interviews met de betrokken opsporingsambtenaren. Ook verzamelde en analyseerde Van Dijk berichtgeving in dagbladen over de betreffende casus.

(7) Hakkarainen e. a. (2011) ondervroegen bijna 1500 thuiswekkers van hennep in Denemarken en Finland door middel van een websurvey. De overgrote meerderheid van de wekkers onderhield een plantage van niet meer dan twintig planten.⁸

2.2 Onderzoeksfase 2 Kwantitatieve verbreding

De tweede onderzoeksfase was verbredend en kwantitatief van aard en omvatte twee onderdelen: ten eerste een dossierstudie van opsporingsonderzoeken in verband met hennep-teelt, en ten tweede het verzamelen van Belastingdienstgegevens betreffende de daders in deze zaken.

2.2.1 Dossierstudie

De onderzochte dossiers betroffen door de rechter in eerste aanleg afgedane hennepzaken. Hennep-teelt is strafbaar gesteld in art. 3 onder B Opiumwet: het aanwezig hebben, verhandelen, telen, de productie en het grensoverschrijdende transport van softdrugs. Om een eerste beeld van de achtergrondkenmerken en factoren voor hennepthuisstellers te verkrijgen zijn dossiers van hennepzaken gescand. Op basis van de registratie van strafzaken in OMDATA⁹ is een inventarisatie gemaakt van het totale aantal hennepzaken dat in de vijf arrondissementen Middelburg, Breda, Den Bosch, Roermond en Maastricht is afgedaan in het jaar 2008 en 2009. Deze dossiers zijn geselecteerd uit COMPAS (Communicatiesysteem Openbaar Ministerie - Parket Administratie Systeem), het administratiesysteem van de parketten. Parketnummers die binnen het forum kinderrechter zijn afgedaan zijn daarbij niet meegenomen. In de navolgende tabellen 1 en 2 worden kengetallen van de vijf arrondissementparketten weergegeven betreffende afgedane hennepdossiers uit 2008 en 2009.

⁸ Slechts vijf procent van de totale onderzoekspopulatie rapporteerde een plantageomvang van meer dan vijfhonderd planten.

⁹ OMDATA is een sinds 1992 bestaand computerregister van strafzaken in eerste aanleg. In dit register staan naast persoonskenmerken van de verdachte of dader, verschillende gegevens over de 'doorloop' van de zaak. Ook wordt informatie vastgelegd over het type afdoening, de eis van de officier van justitie en de beslissing van de rechtbank.

Tabel 1 Kengetallen 2008

	Totaal aantal parketnummers art3B OW Com- pas	Aantal parketnum- mers PR	Aantal parket- nummers MK	Aantal (gedeeltelijke) toewijzingen ontnemings- vorderingen	Aantal parketnummers afwijzingen ontne- mingsvorderingen
Den Bosch	543	509	34	62	18
Breda	570	522	48	128	44
Maastricht	135	126	9	83	31
Roermond	67	55	12	54	8
Middelburg	179	160	19	24	4

Tabel 2 Kengetallen 2009*

	Totaal aantal parketnummers art3B OW Com- pas	Aantal parketnum- mers PR	Aantal parket- nummers MK	Aantal (gedeeltelijke) toewijzingen ontnemings- vorderingen	Aantal parketnummers afwijzingen ontne- mingsvorderingen
Den Bosch	380	340	40	65	16
Breda	140	125	15	84	23
Maastricht	100	91	9	62	20
Roermond	80	70	10	55	18
Middelburg	18	13	5	6	0

*Van 2009 is niet het gehele jaar meegenomen

Uit deze totaalpopulatie is een steekproef van strafdossiers getrokken die kwantitatief zijn geanalyseerd. In totaal zijn 295 dossiers bestudeerd bij de vijf arrondissement-parketten Middelburg, Breda, Den Bosch, Roermond en Maastricht. Als peiljaar is in eerste instantie 2008 gekozen, om veilig te stellen dat er zo min mogelijke 'lopende' zaken in de steekproef terecht zouden komen. Omdat sinds 2009 de aanpak van de hennepcultuur is geïntensiveerd en die intensivering in de dossiers terug te zien zou kunnen zijn, is een deel van de te bestuderen dossiers afkomstig uit het jaar 2009.

Tabel 3 Aantal bestudeerde dossiers naar parket en jaartal

	Dossiers uit 2008	Dossiers uit 2009	Totaal
Den Bosch	50	18	68
Breda	40	20	60
Maastricht	30	31	61
Roermond	30	32	62
Middelburg	38	6	42
Totaal	188	107	295

De kenmerken van vervolgte en berechte hennep telers zijn wederom vastgesteld aan de hand van de vijf W-parameters (wie, wat, waar, wanneer, waarom). Bijvoorbeeld: de Wie-parameter is geoperationaliseerd aan de hand van de variabelen geslacht, leeftijd, etniciteit, gebruiker, postcode, gezins-, woon-, arbeidssituatie, GBA-historiek, en sociaal economische positie van de verdachte of de dader. De Waar-parameter bestaat uit variabelen rondom de ruimtemarkering van de kwekerij, zoals woonplaats, pleegplaats, locatie, en pandenbezit van de verdachte of de dader. Om te achterhalen of de personen uit de steekproef first offender of recidivist zijn, is informatie uit het Justitiële Documentatiesysteem JDS bekeken JDS geeft een compleet beeld van de strafzaken van personen die na 1996 met Justitie in aanraking zijn gekomen.¹⁰ Ook is genoteerd of de rechter de veroordeelde verplicht reclasseringstoezicht heeft opgelegd. Een dergelijk toezicht kan relevant zijn in het kader van het voorkomen van recidive, bijvoorbeeld indien blijkt dat de veroordeelde problematische schulden heeft en om die reden mogelijk snel (weer) zwicht voor de verleiding van een hennepplantage.

2.2.2 Belastingdienst

Door strafdossiers te bestuderen kon een eerste hoeveelheid data worden verzameld over berechte thuiskwekers. Daarin bevonden zich altijd de processen-verbaal die door de politie zijn opgemaakt. In een aantal dossiers was aanvullende informatie, afkomstig van het onderzoek ter terechtzitting, opgenomen. Hierbij dient men zich echter te bedenken dat het dossier waar het gaat om de sociale achtergronden van thuisteelt van hennep (die in het onderhavige onderzoek centraal staan) alleen datgene laat zien wat de dader daarover zelf verklaart. Het is zeer waarschijnlijk dat die informatie in veel gevallen subjectief gekleurd is. Het idee was dan ook om naast de gegevens uit de strafdossiers meer objectieve data over de berechte thuiskwekers te verzamelen. Daartoe is toenadering gezocht tot de Belastingdienst. De gegevens van deze dienst zijn een geschikte bron omdat deze een breed inzicht geven in iemands inkomsten en schulden, en niet differentiëren naar bijvoorbeeld lage inko-

¹⁰ Een uitdraai van JDS-gegevens bevond zich standaard in het zaaksdossier.

mens of (problematische) schulden. Daarom zijn deze gegevens geschikter dan bijvoorbeeld die van het UWV- of het BKR.¹¹

De Belastingdienst toonde zich bereid om voor de bestudeerde onderzoekspopulatie van thuiskeokers geaggregeerde gegevens (totaalcijfers) van beschrijvende aard te leveren. Helaas kon in dit geval geen ontheffing van de geheimhoudingsplicht van de Belastingdienst worden verkregen, waardoor aanlevering van informatie op persoonsniveau niet mogelijk was. Dit betekent dat er geen statistische verbanden kunnen worden onderzocht tussen een aantal onderzochte variabelen. Het werken met geaggregeerde data heeft ook tot gevolg dat er geen zicht kan worden verkregen op de specifieke aard en omvang van de problematiek van een thuiskeoker van vóór dan wel ná het plegen van het berechte feit.

Het doel van deze exercitie was om uiteindelijk met behulp van belastinggegevens specifieke kenmerken van de populatie te benoemen, zodat in de toekomst mogelijk preventieve interventies kunnen worden toegepast.

Zoals hiervoor beschreven zijn in totaal 295 strafdossiers van hennepzaken bestudeerd, afkomstig van de zuidelijke vijf parketten en afgesloten in de jaren 2008 of 2009. Van deze 295 dossiers werden door het OM 268 parketnummers naar JustID¹² te Almelo gestuurd om daarbij het burgerservicenummer (BSN) van de betrokkene te zoeken. Uiteindelijk zijn er bij deze 268 parketnummers 252 BSN-nummers van veroordeelde keokers gevonden. Met andere woorden, van zestien personen kon er geen BSN-nummer door het JustID worden gegenereerd. Van deze zestien personen was ook geen GBA-nummer¹³ bekend. Deze gegevens zijn door het OM aan de Belastingdienst overgedragen. Van de voornoemde zestien personen was in vijf gevallen wel een naam en geboortedatum bekend. Van deze vijf personen kon de Belastingdienst aan de hand van haar BVR-systeem¹⁴ vier personen alsnog identificeren en het BSN achterhalen. Daardoor omvatte de uiteindelijke populatie 256 personen.

Door de Belastingdienst zijn voor deze 256 personen gegevens opgehaald uit de diverse registratiesystemen waarmee de dienst werkt. Op basis van de belastingaangifte kan de Belastingdienst diverse gegevens ophalen uit haar systemen. In verband met de overgang van het IBS-systeem¹⁵ naar het ABS-systeem¹⁶ in 2005 is er gemakshalve voor gekozen om gegevens over de onderzoekspopulatie vanaf het jaar 2006 te genereren.

¹¹ Ter vergelijking: de informatie van de Belastingdienst is uitgebreider dan wat bij het UWV bekend is over (problematische) schulden. De bij het BKR geregistreerde schulden zijn niet bij de Belastingdienst bekend.

¹² De Justitiële Informatiedienst bestaat sinds 1 januari 2006. Haar primaire taak is het verstrekken van een integer en een integraal persoonsbeeld van justitiabelen (dit zijn personen die met justitie in aanraking zijn geweest) aan daartoe gerechtigden. Om dit beeld samen te stellen, worden in samenwerking met verschillende instanties, zoals het Openbaar Ministerie, gegevens op een efficiënte en effectieve manier verzameld, bewerkt en beheerd.

¹³ GBA staat voor Gemeentelijke Basisadministratie

¹⁴ BVR staat voor Beheer Van Relaties.

¹⁵ IBS staat voor Inkomsten Belasting Systeem.

¹⁶ ABS staat voor Aanslagen Belastingen Systeem.

Van deze 256 personen staat bijna 10% (25 mensen) op de genoemde querydatum in het GBA te boek als 'vertrokken en onbekend waarheen' (VOW). Uiteraard gaat het vaak om personen die wel in Nederland wonen, maar administratief geen vaste woon- of verblijfplaats hebben.

2.3 Onderzoeksfase 3 Kwalitatieve verdieping

De derde onderzoeksfase had een verdiepend kwalitatief karakter en omvatte drie onderdelen: een *kwalitatieve analyse van de dossiers*, het bijwonen van *hennepzittingen en themazittingsdagen* en *interviews met professionals*.¹⁷

Uit de kwantitatieve dossierstudie (zie paragraaf 2.2) bleek dat van geweld tegen of intimidatie van thuishouder van hennep af en toe sprake is. In vijftien dossiers was sprake van aanwijzingen in die richting. Om vast te stellen van wat voor soort geweld of intimidatie sprake was, zijn deze dossiers aan nadere kwalitatieve analyse onderworpen. Om het sociale profiel van hennepkweekers verder aan te vullen zijn, in de tweede plaats, vijftientig hennepzittingen en twee themazittingsdagen (zittingsdagen met aaneengeschaakt in totaal tien hennepzaken) bijgewoond bij de rechtbank in Den Bosch. Het bijwonen van dergelijke politierechterzittingen biedt de mogelijkheid door middel van observatie het profiel aan te scherpen en te verdiepen. Bij acht verdachten was er gelegenheid voor een informeel gesprek over hun achtergronden en motieven. Twee verdachten kwamen niet opdagen bij de zitting.

Als afsluitend onderdeel zijn interviews met professionals gehouden. Deze interviews leverden niet alleen een aanvulling op 'het verhaal van de teler' en enige objectivering daarvan, maar waren vooral ook bedoeld om te komen tot een antwoord op de vraag hoe barrières voor de thuisteelt zouden kunnen worden opgeworpen, en om aanknopingspunten voor effectief beleid -zowel preventief als repressief- te verkrijgen. De geïnterviewde experts waren:

Strafrechtadvocaat, gespecialiseerd in cannabiszaken.

Officier van justitie met hennepportefeuille.

Voormalig programmamanager Programma Aanpak Georganiseerde Hennepcultuur.

Senior consultant verzekeringsfraude grote verzekeringsmaatschappij.

Manager fraudebestrijding grote energiemaatschappij.

Voormalig programmamanager veiligheid gemeente Tilburg.

¹⁷ Er is geprobeerd via de Reclassering contact te leggen met veroordeelde thuishouder van hennep. De Reclassering kon (binnen de looptijd van het onderzoek) drie respondenten aandragen. Uiteindelijk is één van hen geïnterviewd.

Strategisch adviseur Programma Aanpak Georganiseerde Hennepteelt.

Directeur Veiligheid gemeente Tilburg.

3 Wie, waar en wanneer

3.1 Wie is de thuiskweker?

3.1.1 Gevarieerd beeld op basis van de literatuur...

Bovenkerk en Hogewind (2003) typeren de thuiskweker, almede de organisatoren van de bedrijfsmatige thuisteelt als bewoners van achterstandswijken en woonwagencampen, doorgaans van Nederlandse afkomst. Van der Torre e.a. (2006) voegen hieraan toe dat het gaat om personen van het mannelijke geslacht, die meestal tussen de 21 en 50 jaar oud zijn en geboren zijn in Nederland. Een op de vijf thuistelers van hennep is geboren in Turkije: 22% (n=13). De onderzoekspopulatie van Decorte en Tuteleers (2007) is jong: driekwart van de respondenten is nog geen 35 jaar oud en de gemiddelde leeftijd van de ondervraagden is 30,1 jaar. Niet verrassend is de constatering dat de telers hoofdzakelijk van het mannelijk geslacht zijn en ongehuwd. De (Vlaamse) populatie is verrassend hoog opgeleid: bijna een derde (28%) is universitair geschoold, meer dan een vijfde (22%) volgt een universitaire opleiding. Het grootste gedeelte van de respondenten heeft echter weinig te besteden, namelijk minder dan €1.500.- per maand, hoewel daarbij wel moet worden bedacht dat een vijfde van de respondenten in dat onderzoek student is.

Volgens Bovenkerk en Hogewind (2003) zou het in Nederland bij hennepelers dikwijls gaan om ontvangers van sociale uitkeringen, die snel uit hun schulden hopen te raken. Tevens spreken zij van arme studenten, bijstandsmoeders die moeilijk rond kunnen komen en bejaarden die het graag wat breder willen hebben, en die daarom relatief gemakkelijk zijn te werven. In het onderzoek van Van der Torre e.a. (2006) is echter opvallend genoeg geen enkele hennepeler scholier of student. Het merendeel kan worden gekenschetst als 'sociaaleconomisch zwak': het betreft mensen die werkloos zijn, of, als ze werk hebben, daar slecht voor betaald worden. Bijna een derde (31%) van de kwekers heeft een uitkering en de meerderheid (53%) heeft schulden.

Volgens Wouters e.a. (2007) is er echter sprake van de tendens dat het publiek dat thuis een kwekerij heeft steeds breder wordt. Niet alleen 'arme mensen', maar ook personen met een modaal inkomen zouden beginnen met het telen van hennep. 'De' thuiskweker van hennep bestaat blijkbaar niet en de populatie is erg divers van samenstelling. Dit zou er op kunnen wijzen dat het door Bovenkerk en Hogewind (2003) geschetste beeld van de kweker (arme mensen in achterstandswijken) niet meer klopt, of in ieder geval aan verandering onderhevig is.

3.1.2 ...wordt bevestigd in de dossierstudie en observatie strafzittingen

De bevindingen uit de dossierstudie (N=295) bevestigen wat bekend is uit de literatuur: een ruime meerderheid van de betrapte thuistelers¹⁸ is man (85%). De gemiddelde leeftijd is 40 jaar, waarbij de jongste dader 19 jaar is en de oudste 70 jaar. Bijna driekwart (71%) van de telers heeft de Nederlandse nationaliteit. Naast de Nederlandse zijn vijftien andere nationaliteiten aangetroffen in de dossiers. Turks komt na Nederlands het vaakst voor (8%), gevolgd door Marokkaans (4%), Vietnamees (3%)¹⁹ en Belgisch en Joegoslavisch (beide 2%). Tijdens de bijgewoonde zittingen hadden veertien van de vijfendertig verdachten een andere dan de Nederlandse nationaliteit (40%). Dat is een aanzienlijk hoger percentage dan uit de dossierstudie naar voren kwam.²⁰ Afgezien hiervan leverden de zittingen geen ander beeld op dan de dossierstudie.

Ruim een derde van de daders is alleenstaand, zo blijkt uit de dossierstudie.²¹ Zij zijn daarmee vaker dan gemiddeld in Nederland alleenstaand.²² Eenzelfde percentage daders heeft thuiswonende kinderen. Iets minder dan de helft van de telers in de dossierstudie geeft aan zelf hennep te gebruiken (43%). De overige telers zijn geen gebruiker van hennep (52%), of verklaren hiermee onlangs te zijn gestopt (5%). Ter terechtzitting wordt nauwelijks geïnformeerd naar middelengebruik door de verdachte. In de gevallen dat ernaar gevraagd wordt, melden zes thuistelers verslaafd te zijn aan cocaïne en cannabis. Eén van hen is voor zijn verslaving in behandeling bij een kliniek.

3.2 Financiële positie

3.2.1 Inkomen uit werk of uitkering

De gemiddelde (betrapte) hennepkweker heeft het financieel gezien niet breed. Tweederde van de daders²³ stelt rond te komen van een inkomen onder de €1.500 bruto per maand (persoonlijk inkomen). Hierbij worden verschillende soorten uitkeringen genoemd waaronder een vorm van bijstand (16% van de 214 dossiers, een minderheid dus). Bijna een kwart van de telers heeft een maandinkomen boven de €1.500. Een op de tien verdachten zegt geen inkomen te hebben. Bijna de helft van de daders (42%) heeft geen baan (meer).²⁴ 15% is zelfstandig ondernemer, vaak in

¹⁸ De daders in de dossierstudie zijn de personen die de kwekerij beheren of exploiteren, niet de eigenaren of beheerders van het pand waarin de kwekerij is aangetroffen. Alle daders werden (minimaal) verdacht van het overtreden van artikel 3B van de Opiumwet.

¹⁹ Deze nationaliteit wekt wellicht verbazing, maar de geïnterviewde experts maken melding van een toenemende mate van aan mensenhandel gerelateerde praktijken in de georganiseerde hennepcultuur, waarbij personen uit Oost-Europa en uit Zuid-Oost Azië worden ingezet als 'bewakers' van een 'hennephuis': een woning die geheel is ingericht als hennepkwekerij. Zie hierover §4.2.

²⁰ Wij hebben niet onderzocht waarom er meer allochtone dan autochtone kwekers ter terechtzitting werden aangetroffen. We hebben geen reden om aan te nemen dat autochtone verdachten bijvoorbeeld vaker een buitengerechtelijke afdoening aangeboden krijgen.

²¹ Zie voor details de tabellen 2.1 t/m 2.3 in Bijlage 2.

²² Volgens het CBS is 13,6% van de Nederlanders alleenstaand. Bron: www.cbs.nl.

²³ In 214 van de 295 bestudeerde dossiers zijn inkomensgegevens van de daders aangetroffen.

²⁴ Het landelijke werkloosheidspercentage is 5,6% van de beroepsbevolking (CBS, 2010).

de vorm van een eenmansbedrijf in de bouw.²⁵

Ook tijdens de terechtzitting wordt het inkomen door de verdachte dikwijls 'laag' of 'onvoldoende' genoemd.

Uit de analyse van de opgevraagde gegevens bij de Belastingdienst²⁶ blijkt dat de meerderheid van de thuiskwekers werkzaam is in loondienst, of zelfstandig ondernemer is (66% in 2009). Dat is een iets gunstiger uitkomst dan uit de dossierstudie blijkt: daar verklaart 51% van de verdachten inkomsten te hebben uit een baan in loondienst of uit eigen ondernemerschap. Dit verschil kan veroorzaakt worden door het feit dat de strafdossiers niet altijd volledige informatie bevatten over de inkomenspositie van de verdachte. De Belastingdienst beschikt jaarlijks over (actuele) financiële gegevens.

Ongeveer één op de drie betrapte thuiskwekers ontvangt een sociale uitkering, zo is bij de Belastingdienst bekend. De kwekers die een baan hebben, geven een bruto jaarinkomen op dat rond of onder het bijstandsniveau ligt. Met andere woorden: de gemiddelde thuiskweker van hennep heeft betaald werk, maar verdient daar niet veel mee.

3.2.2 Schulden²⁷

Van bijna de helft van de betrapte kwekers (44%) zijn geen schulden bekend bij de Belastingdienst.²⁸ Iets meer dan de helft (56%) heeft wel schulden. Die lijken op het eerste gezicht tamelijk beperkt van omvang (drie kwart van de kwekers met schulden geeft een schuldbedrag op van maximaal €5.000.-), maar afgezet tegen het hierboven weergegeven gemiddelde inkomensniveau, zijn ze toch aanzienlijk. Ongeveer één op de zes (16%) kwekers heeft openstaande schulden die 'oninbaar' zijn.²⁹ Opvallend is dat van de personen die een woning bezitten en die een hypotheekschuld hebben, ongeveer één op de vier een schuld van tussen de twee en de drie ton heeft. Als we een en ander met elkaar combineren, dan blijkt dat er op de querydatum ten opzichte van basisjaar 2009 achttien personen zijn die zowel een belasting-schuld als een hypotheekschuld hebben.³⁰ Dit komt neer op zeven procent van de betrapte kwekers, dus een klein deel. In 2008 blijkt bij 26 personen dat de te betalen hypotheekrente meer dan 40% bedraagt van het persoonlijke inkomen.³¹ Uit deze

²⁵ Zie tabel 3.4 in bijlage 2.

²⁶ Zie voor details tabel 3.5 en 3.6 in Bijlage 2.

²⁷ Deze paragraaf betreft uitsluitend belastingschulden. Er zijn herhaalde pogingen ondernomen om bij het BKR informatie op te vragen over de schuldenpositie van betrapte thuiskwekers van hennep, maar het BKR weigerde medewerking te verlenen aan het onderzoek.

²⁸ Zie tabel 3.7 in Bijlage 2.

²⁹ De kwalificatie betekent niet per se dat de schuld daadwerkelijk oninbaar is omdat de persoon in kwestie haar niet kan voldoen, het kan ook een administratieve categorisering van de Belastingdienst betreffen. In de Taskforce B5 is inmiddels afgesproken dat belastingschulden van personen die betrokken zijn (geweest) bij hennepkweek altijd worden ingevorderd.

³⁰ Dit zijn mensen die aangifte hebben gedaan, van de kwekers die geen belastingaangifte doen zijn deze gegevens niet bekend.

³¹ Hier kan een deelbedrag aan sparen en/of aflossen bij zitten, maar aangezien alleen de hypotheekrente voor aftrek bij de Belastingdienst bekend is, kunnen we het spaar/aflosbedrag niet reconstrueren,

groep van 26 personen verkeren enkelen in de positie waarin woonlasten tot vier maal het inkomen bedragen.³²

3.2.3 Overige bezittingen of spaartegoeden

Autobezit

Op basis van gegevens van de Belastingdienst is het bezit van motorvoertuigen in beeld gebracht. Deze informatie is vooral interessant indien bijvoorbeeld blijkt dat iemand een auto in eigendom heeft maar tegelijkertijd geen inkomen, of forse schulden heeft en daarbij tevens een bijstandsuitkering geniet. Als dat het geval is kan een dergelijk persoon een interessant subject zijn in het kader van de zogenaamde 'patseraanpak'.³³

Het bezit van motorvoertuigen is nagegaan aan de hand van de vraag of iemand houderschapsbelasting (HSB) afdraagt.³⁴ Op de querydatum stonden 241 voertuigen op naam van de onderzoekspopulatie van 256 personen. Van deze 256 mensen hadden 125 personen één auto op naam. Vijfentwintig hadden meerdere auto's op naam, met een maximum van vier stuks. Daarbij ging het echter niet om personen die kunnen worden aangemerkt als een 'katvanger'.³⁵ Uit deze gegevens blijkt dat er van de betrapte kwekers die aangifte hebben gedaan bij de Belastingdienst, geen sprake is van uitzonderlijke, zichtbare weelde, zoals het bezit van meerdere auto's (voor zover dat een maat kan zijn voor een luxueuze levensstijl). Slechts 25 van de 256 betrapte kwekers draagt houderschapsbelasting af voor meerdere auto's, oftewel iets minder dan een op de tien. Daarbij moet wel de nuancering worden aangebracht dat meer doorgewinterde criminelen in het algemeen geen voertuigen (of andere luxegoederen) op eigen naam zetten, maar op die van hun echtgenoot of familieleden, of rijden in leaseauto's van schimmige (buitenlandse) verhuurbedrijven.

Spaartegoeden

In het kader van zicht op onverklaarbare vermogensstijgingen van personen uit de populatie die geen of weinig inkomen hebben, is het loon afgezet tegen de spaartegoeden. Het is interessant te kijken naar personen die geen fiscaal inkomen (€0,-) hebben maar wel (meer dan) €2.000 in een jaar hebben gespaard. In 2006 waren er vijftien mensen uit de onderzoekspopulatie die een dusdanig laag inkomen hadden dat de geconstateerde toename van het spaarsaldo onverklaarbaar is. Van deze vijftien personen waren in acht gevallen géén loongegevens bekend. Van die acht waren er vier mensen waar een toename van het spaarsaldo was waar te nemen met meer dan €10.000. Bij één persoon bedroeg de toename van het spaartegoed zelfs €26.000.

³² Dit lijkt te wijzen op een nijpende financiële situatie, maar omdat het (hogere) inkomen van een mogelijke (fiscale) partner niet bekend is, kunnen we daarvan niet zeker zijn. Ook kan deze bevinding wijzen op het verkrijgen van een hypotheek met een valse werkgeversverklaring.

³³ Integrale, niet-strafrechtelijke aanpak van personen die naar uiterlijke verschijningsvorm over veel geld beschikken terwijl formeel bekend is dat zij een bescheiden inkomen hebben.

³⁴ Het autobezit van een eventuele (fiscale) partner is niet in deze analyse betrokken.

³⁵ De Belastingdienst hanteert voor het begrip 'katvanger' de volgende definitie: een katvanger is iemand die meerdere kentekens op zijn/ haar naam heeft, maar geen houderschapsbelasting betaalt.

In 2007 waren er zestien mensen met een onverklaarbare toename van het spaartegoed. Daarvan waren van tien mensen bij de Belastingdienst geen loongegevens bekend. De bedragen die mensen met een nulinkomen op onverklaarbare wijze spaarden, varieerden in dit jaar van €2.900 tot €13.000.

Een jaar later waren er wederom zestien personen van wie het spaarsaldo op een niet te verklaren wijze was toegenomen. Van drie van hen waren geen inkomensgegevens bekend. Hoewel ze geen looninkomsten hadden, spaarden deze mensen toch bedragen variërend van €2.800 tot €29.000.

Ofschoon met betrekking tot 2009 nog niet over volledige fiscale gegevens kon worden beschikt, blijkt ter indicatie dat er in dat jaar tien personen waren met een onverklaarbare toename van het spaarsaldo. Van één persoon waren de loongegevens niet bekend. Het hoogste bedrag dat gespaard werd, was €31.000.

Burgers die wel beschikken over vermogen, maar waarvan geen (legale) inkomsten bekend zijn, worden bij de Belastingdienst als 'windhappers' – levend van lucht – aangemerkt. Zij krijgen speciale aandacht van de Belastingdienst, bijvoorbeeld in de vorm van een brief, waarin betrokkene over de geconstateerde vreemde situatie wordt geïnformeerd en gevraagd een en ander nader te verklaren. In de populatie betrapte thuiskwekers is het aandeel kwekers met een onverklaarbare toename van de spaartegoeden (als opbrengst van de hennepcultuur) relatief klein: het ging om acht personen in 2006, zestien personen in 2007 en 2008 en tien personen in 2009, oftewel tussen de drie en zes procent van de totale populatie.³⁶

3.3 Woonsituatie en kweeklocatie

3.3.1 Woonsituatie: overwegend huurwoningen, verschuiving naar koopwoningen?

Over de woonsituatie van de thuiskwekers van hennep is informatie verkregen uit de dossiers, van de Belastingdienst en van één van de geïnterviewde experts.

Uit de *dossierstudie*, waarin het gaat om wat de verdachte zelf heeft verklaard in het sociaal verhoor, blijkt dat bijna tweederde (63%) van hen een woning huurt of onderhuurt.³⁷ De anderen melden eigen woningbezit.³⁸ De dossiers geven geen inzicht in de woonsituatie van de kwekers die verklaren geen inkomen te hebben (één op de tien, zie par. 3.2). Het is mogelijk dat deze kwekers niet beschikken over zelfstandige woonruimte, maar samen wonen met een partner of een huisgenoot.

Deze informatie stemt overeen met de gegevens van de Belastingdienst. Afgaande op deze bron kan worden geconstateerd dat het aandeel eigen woningbezitters relatief stabiel is: in 2006 ging het om 80 van de 256 betrapte kwekers (31%), in 2007

³⁶ Dit zijn kleine aantallen, terwijl het aannemelijk lijkt, gegeven het zeer profijtelijke karakter van de hennepcultuur, dat er meer windhappers onder de thuiskwekers van hennep zouden moeten zijn. Een verklaring is dat wie veel geld verdient met illegale activiteiten zoals hennepcultuur, niet erg happig is hiervan opgave te doen bij de Belastingdienst.

³⁷ Zie voor details tabel 3.3 in Bijlage 2.

³⁸ Dat is beduidend lager dan het landelijke gemiddelde: volgens het CBS is meer dan de helft van het aantal woningen in Nederland in particulier bezit (57%).

om 82 (32%), in 2008 om 79 (31%) en in 2009 om 56 kwekers (22%).³⁹ De meest voorkomende hypotheekschuldwaarde is tussen de €100.000,- en €250.000,-.⁴⁰

Haaks hierop staan echter cijfers waarover één van de geïnterviewde experts (ex-manager veiligheid gemeente Tilburg) beschikte. Die laten zien dat *ongeveer de helft* van de betrapte thuiskwekers een eigen woning bezit. Het gaat weliswaar ook hier om woningen in het goedkopere segment, maar het is een aanzienlijk groter (geschat) aandeel dan op basis van de strafdossiers en de informatie van de Belastingdienst wordt gevonden:

"In 2005 rolden we 170 kwekerijen in de stad op. Daarvan was een derde gelokaliseerd in koopwoningen. In 2007-2008 was het aantal kwekerijen in koopwoningen toegenomen tot tweederde van het totaal.⁴¹ Vooral in een oudere nieuwbouwwijk troffen wij veel kwekerijen aan. Het waren woningen met een lage OZB-waarde en het bleek te gaan om voormalige woningen van de sociale woningbouw. Die waren nota bene verkocht aan mensen die al eerder een hennepkwekerij gehad hadden!"⁴²

3.3.2 Kweeklocatie: de eigen woning

Bijna de helft (49%) van de telers uit de *dossierstudie* gebruikt voor het kweken een leegstaande kamer in het eigen woonhuis. Nog eens 46% gebruikt een andere ruimte in het woonhuis, zoals de zolder, schuur of kelder. De overgebleven 5% van de locaties betreft onder meer een winkelpand (of de ruimte boven een eigen zaak), een tuin of veld,⁴³ en een trailer of caravan.

Verdachten vertellen *ter zitting* eveneens dat de hennepkweek in bijna alle gevallen plaatsvindt in delen van het woonhuis (zolder, (meerdere) slaapkamer(s)) of nabij het woonhuis (schuur, garage, hondenhok). Door twee verdachten wordt het eigen woonhuis beschikbaar gesteld aan derden, speciaal ten behoeve van de exploitatie van een hennepkwekerij. De verdachten verklaren niet veel over wie deze 'derden' zijn, maar in één zaak wordt er meer over bekend: het zouden schuldeisers zijn die met toestemming van de verdachte een hennepkwekerij in de woning inrichten om de aflossing van de schuld te bespoedigen. Eén verdachte heeft speciaal voor het kweekdoel een woning gehuurd, die niet bewoond is maar uitsluitend dient als 'huisvesting' van de kwekerij.

³⁹ De gegevens over 2009 waren ten tijde van het onderzoek nog niet compleet. Mogelijk is er in dit jaar sprake van een daling van het aantal eigen woningbezitters.

⁴⁰ Zie voor details tabel 3.8 in bijlage 2.

⁴¹ Zie de presentatie 'samenwerken met derden', te downloaden van www.hetccv.nl (dossier bestuurlijk handhaven). Een verklaring voor de toename is dat het deels gaat om voormalige sociale woningbouw woningen die door de woningcorporatie verkocht werden.

⁴² Omdat deze constructie slechts door één expert wordt benoemd, is het aannemelijk dat het een atypische situatie betreft. Woningbouwcorporaties zijn verplicht een gedeelte van hun woningvoorraad te verkopen en dit kan zijn samengevallen met het actieve uitzettingsbeleid van betrapte thuiskwekers van hennep in de gemeente Tilburg. Zie www.tbvonen.nl en www.tilburg.nl/stad/hennep.

⁴³ Buitenteelt viel binnen de reikwijdte van het onderzoek, voor zover het buitenruimtes betrof in de onmiddellijke nabijheid van de woning van de kweker.

Het komt incidenteel⁴⁴ voor dat kwekers voor zichzelf een woning huren maar daarnaast een koopwoning bezitten die zij inrichten als hennepkwekerij. Ook wordt enkele keren aangegeven dat 'de criminele organisatie' woningen opkoopt, de maandelijkse hypotheeklasten cash voldoet en het pand vervolgens inricht als hennepkwekerij. De 'bewoner' onderhoudt de kwekerij als tegenprestatie. Hoewel een verschuiving van wietteelt van huur- naar koopwoningen in onze cijfers (nog) niet zichtbaar is - bijna tweederde van de betrapte kwekers meldt een woning te huren- moet op het eventuele ontstaan van een dergelijke trend wel het oog worden gehouden. De verschuiving van huur- naar koopwoningen betekent immers dat boven- en onderwereld vermengd worden.

"Makelaars, notarissen en hypotheekverstrekkers maken valse aktes op. Dat betekent dat er nieuwe vormen van criminaliteit ontstaan, maar die zijn mogelijk ook gemakkelijker te bestrijden als ze gekwalificeerd kunnen worden als hypotheekfraude", aldus een van de experts (directie Veiligheid gemeente Tilburg).

3.4 First offenders of recidivisten?

Het eenduidig vaststellen van het recidivegehalte van thuiskwekers van hennep is eveneens moeilijk. Sommige bronnen wijzen op een laag recidivegehalte terwijl andere juist duiden op een hoog percentage recidivisten.

3.4.1 Laag recidivegehalte

Uit het verzamelde onderzoeksmateriaal van Bovenkerk en Hogewind (2003) blijkt dat de politie periodiek op dezelfde plaatsen kwekerijen aantreft. Een substantiële mate van recidive onder het telersgilde lijkt daarmee voor hen dan ook vast te staan. Van der Torre e.a. (2006) constateerden dat bijna de helft van hun populatie van 61 telers *first offender* was. De andere (iets meer dan de helft (54%) was recidivist, althans wat algemene recidive betreft. Ongeveer één op de zeven (14%) van de door Van der Torre e.a. onderzochte verdachten stond in HKS geregistreerd voor een drugsdelict.⁴⁵

Uit het onderzoek van Wouters e.a. (2007) blijkt dat de recidive van hennepkwekers aan de lage kant is (een percentage wordt niet genoemd), maar dat er vaak sprake is van hennepsteelt in één en hetzelfde sociale netwerk: niet de verdachte recidiveert, maar diens vriend(in), vader of neef.

⁴⁴ Deze situatie hebben wij in drie dossiers aangetroffen.

⁴⁵ Een antecedent in verband met een hennepkwekerij wordt in HKS niet afzonderlijk geregistreerd, maar valt onder Opiumwetdelicten.

De bevindingen uit de dossierstudie stroken met de aangehaalde literatuur.⁴⁶ Meer dan vier op de vijf betrapte kwekers is *niet eerder* veroordeeld voor een strafbaar feit.⁴⁷ Minder dan een op de vijf verdachten heeft dus wél een strafblad, waarop zeer uiteenlopende zaken prijken: verkeersovertredingen, verstoring van openbare orde, diefstal, mishandeling en wapenbezit. Iets meer dan één op de tien betrapte kwekers is eenmaal eerder verdachte geweest in een hennepzaak en slechts één op de twintig is meer dan eens verdachte geweest in een hennepzaak. Deze resultaten lijken erop te wijzen dat 'het verloop' in actieve hennepkwekers groot is (veel first offenders, weinig (specifieke) recidivisten) en/of dat ervaren thuiskwekers erin slagen buiten het bereik van politie en justitie te blijven.

Er worden overigens tussen first offenders en recidivisten vrijwel geen verschillen gevonden in *sociale kenmerken*: er is geen verschil in leeftijd, etniciteit, gebruik van verdovende middelen, gezinssituatie, arbeidssituatie, woonsituatie en sociaaleconomische positie. Evenmin is er verschil in de organisatie van de hennepkweek: first offenders hebben een zelfde soort netwerk (zelfstandig, met een medepleger of gecoördineerd door anderen, zie par. 4.2 hieronder) en dezelfde oogstafnemers als recidivisten. Ook de mate van zelfstandigheid, de zelfbeoordeling van slachtofferschap en de risicoverdeling (van de inkoop, inrichting et cetera) is niet anders. Hetzelfde geldt voor de motieven van de kwekers: die zijn voor de first offenders niet anders dan voor de recidivisten. Deze bevindingen impliceren drie dingen: in de eerste plaats dat het profiel van de veroordeelde thuiskwekers van hennep generaliseerbaar is naar zowel first offenders als recidivisten. In de tweede plaats dat eerdere antecedenten, die normaliter grote voorspellende waarde hebben voor het toekomstig plegen van strafbare feiten, bij hennepsteelt minder van belang zijn. In de derde plaats dat thuiskwekers van hennep vooral 'normale' mensen zijn, wat doet vermoeden dat de bevindingen van Bovenkerk en Van der Torre e.a. niet representatief zijn.

Wat de strafsoort betreft, treffen we bij de recidivisten vaker (ook) een gevangenisstraf aan dan bij first offenders. De verdachten uit de hoogste inkomensgroep (meer dan €1.500,- bruto per maand) krijgen vaker (ook) een geldboete opgelegd. Deze bevinding is significant, maar hoeft niet te verbazen, aangezien ze een uitdrukking is van het gangbare strafopleggingsbeleid.

3.4.2 Hoog recidivegehalte en criminele carrière

Uit de bestudeerde dossiers komt weinig informatie over het aantal jaren dat de verdachte actief is (geweest) als hennepkweker. De meeste verdachten (ook de verdachten die ter terechtzitting zijn geobserveerd) verklaren dat de aangetroffen oogst de eerste is. Die bewering oogt onwaarschijnlijk: bij het ontmantelen van een hennepkwekerij worden vaak plantenwortels en materiaalrestanten worden aangetroffen die duiden op een eerdere oogst. De teler verklaart de aanwezigheid van de restanten

⁴⁶ Zie voor details tabel 3.10 in bijlage 2.

⁴⁷ Hierbij dient bedacht te worden dat in de aangehaalde literatuur wordt gerefereerd aan het politieregistratiesysteem HKS. In het onderhavige onderzoek betreft het JDS gegevens en gaat het met andere woorden om recidive zoals geregistreerd door het OM.

door te wijzen op het feit dat de kwekerij met tweedehands materiaal is ingericht.⁴⁸ Opvallend genoeg wordt deze bewering bij de bezochte politierechterzittingen in alle gevallen als geloofwaardig aangenomen. Als kwekers langdurig actief zijn geweest, hebben zij er uiteraard alle belang bij – ook al vanwege de ontnemingsvorderingen – daarvan geen melding te maken bij verhoren of tijdens het onderzoek ter terechtzitting.

Uit de literatuur komen ook voorbeelden naar voren van kwekers die carrière hebben gemaakt in de wietteelt. Zo blijkt uit het verzamelde empirisch materiaal van Spapens e.a. (2007) dat enkele zelfstandige thuistelers zich binnen enkele jaren tot zogenoemde exploitanten konden ontwikkelen (personen die niet zelf kweken, maar die anderen ertoe brengen ruimte ter beschikking te stellen), en zorg zijn gaan dragen voor verschillende kwekerijen. Ook in het boek van Maalsté en Panhuysen (2007) is een enkele geïnterviewde exploitant te vinden die simpel is begonnen als thuiskweker en vervolgens een doorgroei heeft gemaakt tot iemand die her en der kwekerijen heeft uitstaan. Dit zijn waarschijnlijk de ‘verstandiger’ kwekers, die hun illegale verdiensten niet onmiddellijk verbrassen, maar investeren in nieuwe kwekerijen. Uit de literatuur blijkt voorts dat sommige kwekers ‘op en af’ actief zijn in de hennep-teelt. In het onderzoek van Decorte en Tuteleers (2007) noemen sommige respondenten zich ‘ex-kweker’. Andere respondenten zeggen in een periode van inactiviteit te verkeren, maar sluiten zeker niet uit in de toekomst weer de draad op te gaan pakken. Voorts is een bevinding uit hun onderzoek dat telers niet continu hennep kweken. Van de 89 ondervraagde respondenten geeft ongeveer tweederde (n = 58) aan dat zij in de loop der jaren één of meerdere keren met telen gestopt zijn. Een derde van de respondenten zegt nooit met telen te zijn opgehouden. Deze bevindingen suggereren dat er geen sprake is van afhankelijkheid of afgedwongen kweekactiviteiten: je kunt er eenvoudig mee beginnen en er dan ook weer (een tijdje) mee stoppen, zonder in de problemen te raken.

Een van de geïnterviewde experts spreekt juist van een *hoog recidivegehalte*, dat zou blijken uit de criminaliteitsbeeldanalyse Zuid-Nederland die in 2007 werd opgesteld.⁴⁹ *“wij hebben in Zuid-Nederland in 2006 de verdachten die betrokken waren bij 2400 opgerolde kwekerijen, in beeld gebracht. De mensen hadden veel anteceden-ten op het gebied van softdrugs, maar ook op andere criminaliteitsterreinen. Hetzelfde geldt voor coffeeshop- en growshophouders. Ongeveer een derde [van de verdachte grow- en coffeeshophouders] werd teruggevonden in het ZwaCri-register.⁵⁰ Voor deze mensen is de hennepweek een van de criminele inkomstenbronnen”* (beleidsmedewerker Programma Aanpak Georganiseerde Hennep-teelt).

Hij krijgt bijval van een collega (ex- Programma Aanpak Georganiseerde Hennep-teelt): *“dit zijn mensen die zich met allerlei criminaliteit bezighouden. De hennep-teelt*

⁴⁸ De ‘tweedehands materialen’- verklaring lijkt sinds 2009 minder vaak geloofd te worden door de strafrechter, zo blijkt uit de dossierstudie. Het gevolg van dit strengere oordeel zou kunnen zijn dat de verdachte of dader wordt veroordeeld tot het betalen van een geldboete wegens wederrechtelijk verkregen voordeel.

⁴⁹ Kroese e.a. (2007). *CBA-hennep. Een criminaliteitsbeeldsanalyse van de hennepbranche in Zuid-Nederland*. Nota bene: dit betreft geen CBA van het Programmabureau Aanpak Georganiseerde Hennep-teelt van de Politie (PAGH).

⁵⁰ Register zware criminaliteit: politieregister waarin gegevens over ernstige misdrijven worden geadmistreerd.

is zo lucratief dat veel personen zich erop gaan toeleggen. Ze houden zich ook bezig met de handel in wapens, met het witwassen van crimineel geld, met mensenhandel en handel in verdovende middelen. Voor een groot gedeelte zijn het oude bekenden. Maar er zijn ook nieuwelingen [bedoeld wordt: de criminele organisaties op de achtergrond, niet zozeer de kleine teler] bij, die worden aangetrokken door het snelle geld”.

Het lijkt erop dat de betrokken experts wat de hoge recidivepercentages betreft, doelen op diegenen die bij de criminele organisaties op de achtergrond van de thuisteelt van hennep actief zijn. Uit hun observaties is niet per definitie af te leiden dat (ook) de thuiswkekers van hennep zouden recidiveren, en/of om hoeveel antecedenten het gaat. Bovendien levert betrokkenheid bij een opgerolde hennepkwekerij vrijwel altijd een aantekening in HKS op, zodat het cijfer vertekend kan zijn.

3.5 Conclusie

Op basis van de dossierstudie, de analyse van de gegevens van de Belastingdienst en de observatie van de onderzoeken ter terechtzitting, kunnen we het volgende constateren over de thuiswkeker van hennep. Het gaat om iemand die meestal werkt in loondienst, maar die weinig verdient en vaak een openstaande schuld heeft van ongeveer vijfduizend euro. Het thuiswkeken van hennep levert een vaste of een tijdelijke bijverdienste op. In het onderzoek zijn weinig aanwijzingen te vinden voor de aanname dat kwekers (kunnen) pronken met bezittingen die zijn betaald met de illegaal verworven inkomsten. Als dat het geval is, dan lijken zij er in elk geval voor te waken dat de Belastingdienst daar lucht van krijgt.

De hennep wordt meestal gekweekt in het eigen huis van de kweker, of in de directe nabijheid daarvan, in een schuurtje of caravan op het erf. De experts constateren een verschuiving van kwekerijen van huur- naar koopwoningen, mogelijk als een gevolg van het feit dat woningbouwcorporaties in de afgelopen jaren streng zijn gaan optreden tegen thuiswkeek van hennep en kwekers hun woning zijn uitgezet. Uit de dossierstudie blijkt die trend overigens niet.

Er is een kleine subpopulatie kwekers die zich hoe dan ook bezighoudt met (vermogens)criminaliteit. Voor hen is een thuiswkekerij een inkomstenbron naast andere (illegale) inkomstenbronnen. Daarmee kan het recidivepercentage van deze groep hoog zijn. Er is daarnaast een veel grotere subpopulatie kwekers die niet eerder met politie en justitie in aanraking is geweest voor wietteelt, en die ook in algemene zin een laag recidivepercentage vertoont. Zij zijn de first offenders die we tegenkomen in de dossierstudie en die ook in de literatuur benoemd worden. Zij beschikken naast de hennepkweek meestal ook over legale middelen van bestaan.

4 Wat en hoe

4.1 Hoe wordt er gekweekt?

4.1.1 Literatuur: kleine idealisten en commerciële pragmatici

In de literatuur is het gangbaar onderscheid te maken tussen kleine onafhankelijke thuiswekers ('idealisten'), grotere thuiswekers met een financieel motief die (meestal) werken als onderaannemer en de bedrijfsmatige commerciële kwekers die op zeer grote schaal hennep verbouwen in loodsen en/of op het platteland.⁵¹ Deze grootschalige teelt valt buiten het bereik van het onderhavige onderzoek, evenals de kleine (idealistische) thuisweker, die zich aan het maximum van vijf planten houdt, die kweekt voor eigen gebruik en voor kleinschalige verkoop aan vrienden. Een enkeling zal een deel van de oogst aan de plaatselijke *coffeeshop* verkopen. De kleine thuisweker komt volgens Bovenkerk en Hogewind (2003) waarschijnlijk voor in alle lagen van de bevolking en overal in het land. Decorte en Tuteleers troffen in hun onderzoek ook vooral dit type kweker aan. Hetzelfde geldt voor een onderzoek in Scandinavië waarin een vergelijkbare methode werd toegepast als door Decorte en Tuteleers (Hakkarainen e.a., 2011).

Daarnaast is er de grotere thuisweker die in of nabij zijn woning een plantage exploiteert van enkele honderden planten. Deze kweker produceert volgens Bovenkerk en Hogewind primair voor de verkoop aan *coffeeshops* en groothandelaren, of heeft een eigen clientèle opgebouwd. De omzet is afhankelijk van de beschikbare vloercapaciteit van de schuur, de kelder, de zolder of de ontruimde slaapkamer en zal afkomstig zijn van tussen de tientallen en honderden planten per persoon. Deze telers zouden zich vooral richten op de consumenten in de grote steden of in de grensstreken. Volgens de auteurs kwam dit type rond de eeuwwisseling vooral voor in arme buurten van steden en dorpen, en ook op de plaatselijke woonwagengkampen.

Spapens e.a. (2007) constateren dat in de jaren daarna het 'hennepnetwerk' verder is geëvolueerd en brengen een nuancering aan in de groep 'grote commerciële thuis-telers'. Zij onderscheiden zelfstandige en onzelfstandige telers. De zelfstandige teler zorgt zelf voor de financiering van de kwekerij en voor de organisatie van de overige werkzaamheden. In de praktijk kunnen daarbij allerlei gradaties worden onderscheiden, variërend van thuistelers die bijna alles zelf doen – opbouwen, verzorgen, knippen, drogen – tot en met personen die zich met van alles en nog wat laten bijstaan. Zelfstandige thuistelers gebruiken de eigen woning of de schuur c.q. garage bij hun huis. Zij werken voor eigen rekening en risico, en telen in of rondom hun eigen woning ongeveer honderd tot duizend planten. Verder maken zij ofwel gebruik van *growshops* om kweekbenodigdheden of hennepstekken te betrekken, of spreken zij

⁵¹ Zie bijvoorbeeld de vondst van grootschalige, ondergrondse hennepplantages in de provincies Groningen en Friesland op www.nos.nl d.d.10 maart 2010. Zie voor een beschrijving van deze groep kwekers ook Spapens e.a., 2007.

hiervoor hun sociale netwerk aan. Dat geldt evenzeer voor de eventuele ondersteuning bij de bouw van de kwekerijen of het illegaal aftappen van elektriciteit. De geïnterviewde hennep wordt hetzij rechtstreeks bij *coffeeshops* afgezet, hetzij bij *growshops* of andere inkoopadressen aangeboden, aldus de auteurs.

4.1.2 Observatie van zittingen en informatie uit strafdossiers

De plantage wordt door de officieren van justitie tijdens de politierechterzittingen vaak als 'professioneel' omschreven.⁵² Die kwalificatie is gebaseerd op kenmerken als de aanwezigheid van bepaalde materialen, zoals hennepzaden van zwart vijverzeil, geschikte potgrond voor het opkweken van stekken, glaswol voor de groei van hennepplanten, (automatisch geregelde) dag- en nachtverlichting, assimilatielampen (sterke lampen die gebruikt worden in kassen om gewassen sneller te doen groeien), (automatisch geregelde) watersystemen, en filters en ventilatiesystemen. Deze materialen worden door verdachten/daders al dan niet tweedehands aangeschaft bij *growshops* of via Internet. Kennis over het inrichten, onderhouden en oogsten van de kwekerij wordt eveneens 'in de *growshop*' en 'via Internet' vergaard.⁵³ Professionaliteit blijkt ook uit diefstal van elektriciteit. Zegels van meterkasten worden verbroken, een verzwaarde hoofdverzekering wordt aangelegd, en/of worden kabels aangelegd die de elektriciteit voor de meter aftappen. In een enkel geval wordt de elektriciteitsmeterstand 'teruggezet'.⁵⁴

Het merendeel van de telers in de dossiers blijkt op een bepaalde manier de toevoer van elektriciteit te manipuleren, slechts 15% doet dit niet (38 van de 262 dossiers, in 33 dossiers is deze informatie niet aangetroffen). Er zijn drie methoden van manipulatie te onderscheiden: het 'terugdraaien' van de elektriciteitsmeter, het afnemen van elektriciteit vóór de meter of verbruik buiten de meter om, en het verbreken van de ijkegels en/of het zegel van de hoofdaansluitkast. Overigens wordt vaak een combinatie van deze methoden toegepast.⁵⁵

Deze bevindingen stroken met wat er uit de literatuur bekend is over de thuisweek van hennep: de verdachte/dader verklaart dat de elektriciteit door 'een onbekende' wordt gedaan (Bovenkerk & Hogewind, 2003). Voor het bevestigen van de elektrische schakelborden, het aanleggen van de elektrische bekabeling, het terugdraaien van de meters of het aftappen van de elektriciteit buiten de meter om wordt doorgaans een beroep gedaan op vaklieden, zo blijkt uit wat verdachten ter terechtzitting verklaren over het inrichten van de kwekerij (zie ook Spapens e.a. 2007). Het vermoeden bestaat dat dit nog wel eens mensen willen zijn die overdag hun beroep als elektriciens bij een elektriciteitsbedrijf uitoefenen (Bovenkerk & Hogewind, 2003; Emmett & Boers, 2008: 36). Eén van de geïnterviewde experts (ex Programma Aanpak Georganiseerde Hennepteelt) beaamt dit:

⁵² Het gaat om professionaliteit in technische zin. We bedoelen hiermee niet de criminele professional.

⁵³ Googlen op de zoekterm 'hennep kweken' levert een keur aan websites op waarin uitgebreide en gedetailleerde handleidingen te vinden zijn voor het inrichten van een hennepplantage: welke ruimte het meest geschikt is (een kelder), tips over elektriciteitsgebruik, over de aan- en afvoer van water en van lucht, et cetera.

⁵⁴ Diefstal van elektriciteit wordt als een afzonderlijk misdrijf berecht.

⁵⁵ Zie voor details tabel 4.1 in bijlage 2.

“Kenners noemen de thuiskwekerij een ‘hok’. Dit hok kan helemaal voor de kweker worden ingericht; hij hoeft dan zelf niets meer te doen. Er komt een professionele monteur van een elektriciteitsbedrijf om de verzegeling van de stroomtoevoer te verwijderen. De monteur krijgt een paar honderd euro per wiethok.”

De omvang van de kwekerijen in de dossierstudie loopt uiteen van vier planten⁵⁶ tot een maximum van ruim 70.000 stekjes (op deze locatie werden 71.050 stekjes aangetroffen en 116 planten). Deze laatste is een forse uitschieter, het één na grootste aantal planten (en/of stekjes) betrof 9.082, gevolgd door 4.613. Omdat de verdeling niet normaal is, is de mediaan (het middelste element in de steekproef) een betere weergave dan het gemiddelde. Deze mediaan ligt bij 228 stekjes/planten (waarbij het niet uitmaakt of deze met of zonder de beide forse uitschieters wordt berekend). Dat betekent dat de helft van de thuistelers minder dan 228 planten teelde. 10% van de daders kweekte thuis minder dan 62 planten. Een derde had minder dan 150 planten en een kleine tien procent behoort tot de hoge uitschieters met meer dan 750 planten. De observaties ter terechtzitting bevestigen de uitkomsten van de dossierstudie: het aantal planten per kwekerij varieert tussen 112 en 494, met een uitschieter van 1.080 en een extreem (geschat) aantal van 100.000 planten in een grote /stekkerijzaak. Eenmaal wordt ter zitting melding gemaakt van de aanwezigheid van gedroogde hennep in gesealde zakken met een totaalgewicht van 15,2 kilogram.

Eén van de experts (beleidsmedewerker Programma Aanpak Georganiseerde Hennepteelt) wijst op de ontwikkeling dat thuiskwekerijen veeleer kleiner van omvang worden dan groter: *“het is een misverstand om te denken dat kwekerijen groter worden. Ze worden kleiner, met een omvang van maximaal 450 planten per kwekerij. Dat gebeurt om het risico te spreiden”*.

Een tweede expert (fraudemanager energiebeheerder) beaamt dit: *“We zien een waterbedeffect: eerst werd er altijd in huurwoningen gekweekt. Daar zijn acties op ondernomen en toen zagen we een verschuiving naar de buitengebieden. Dat werden grotere kwekerijen, en daar kwam toen weer aandacht voor [vanuit politie en justitie]. Nu is het terug in de bewoonde wereld: de grote kwekerij wordt verdeeld over meerdere kleintjes om aan risicospreiding te doen.”*

Uit het onderzoek van Wouters e.a. (2007) blijkt dat het gemiddelde aantal planten per ontdekte kwekerij in de zuidelijke politieregio's in 2005 en 2006, 457 is. De uitspraak van de expert is dus niet onaannemelijk. Voor de aanname dat er sprake is van een 'grote organisatie' achter de thuiskweek van hennep die aan risicospreiding doet, hebben we in het onderzoeksmateriaal geen aanwijzingen aangetroffen.

⁵⁶ Het betreft één geval. Het kweken van vier planten is strafbaar, maar wordt over het algemeen niet vervolgd, conform het gedoogbeleid. Deze zaak moet worden beschouwd als atypisch.

4.2 Zelfstandigheid en risicospreiding

Het 'runnen' van een kwekerij gebeurt in verschillende fasen: inkoop van de kwekerijbenodigdheden, inrichting van de kwekerij, monitoren van de groei, verwerken van de oogst en het vinden van een afnemer voor de opbrengst. Uit het Vlaamse onderzoek van Decorte en Tuteleers (2007) naar kwekers van kleine plantages (niet meer dan 25 planten) blijkt dat bijna driekwart van de hennepkwekers zegt alléén te telen. Ongeveer een op de vijf (18%) zegt dit samen met anderen te doen. En een kleine 10% beweert hoofdzakelijk alleen, doch soms met de hulp van een ander te telen. Decorte en Tuteleers gaan in hun studie in op het onderscheid tussen specialisten aan de ene kant en 'helpers' anderzijds. Zo krijgen kleine thuistelers hulp van familieleden, vrienden of bekenden, of ze doen gewoon alles zelf.

Spapens e.a. (2007) bevestigen dit: uit hun onderzoek blijkt dat thuistelers een beroep doen op hun sociale netwerk om ervaringskennis te benutten. Ook wordt de *growshop* geraadpleegd voor advies, worden boeken en video's gebruikt en wordt gesurft op Internet. Voor de werkzaamheden waarin de thuiswerker dan wel zijn directe omgeving niet bedreven is, kan een beroep op 'dienstverleners' worden gedaan, waarvan er velen in het hennepnetwerk aanwezig zijn. Zo zijn er voldoende 'hokkenbouwers' en elektriciens actief, die specifieke klussen kunnen uitvoeren.

Onze empirische dataverzameling lijkt de literatuurbevindingen te bevestigen. De meeste telers gaan, althans naar eigen zeggen, redelijk zelfstandig te werk, in alle fasen van de bedrijfsvoering van een kwekerij.⁵⁷ Naar de rol van derden wordt tijdens de *zittingen* marginaal gevraagd. In het *proces-verbaal van verhoor* van de verdachte (aangetroffen in het strafdossier) wordt naar die rol van derden wel geïnformeerd. Verdachten verklaren in het politieverhoor de hennepkwekerij alléén te beheren en er zelf verantwoordelijk voor te zijn - ongedwongen en als zelfstandige of met hulp van een bekende; dat wil zeggen dat zij zaadjes of stekjes inkopen, de kwekerij inrichten met materiaal dat is aangekocht bij een *growshop* of via Internet, de hennepplanten verzorgen, en de hennep toppen (gaan) knippen. Eén verdachte zegt niet zelf verantwoordelijk te zijn maar vanwege hoge schulden en verslavingsproblematiek zijn woning beschikbaar te hebben gesteld aan schuldeisers (die vervolgens een hennepkwekerij in de woning opzetten), en noemt zichzelf een slachtoffer. Niemand van de andere verdachten definieert zichzelf ter zitting als slachtoffer.

Eén verdachte zegt ter zitting 'de afstandbediener' te zijn, waarmee een coördinerende rol wordt bedoeld. Over de afzetmarkt zwijgen zij allemaal - er is immers meestal naar eigen zeggen geen eerdere oogst geweest. Ook over medeplegers of knippers wordt gezwegen, tenzij deze op heterdaad betrappt zijn. In één zaak wordt een medepleger gehoord; deze wordt berecht voor het faciliteren aan anderen door middel van het beschikbaar stellen van een schuur voor hennepkwekerijdoeleinden. In een andere zaak is de medepleger de partner van de verdachte, die haar huis laat inrichten als kwekerij. In een derde zaak wordt een elektromonteur of klusjesman in-

⁵⁷ Zie voor een kwantitatief overzicht van de risicoverdeling tabel 4.3 in bijlage 2.

gezet om de elektriciteit te organiseren. Eén verdachte noemt zichzelf een 'katvanger', waarmee bedoeld wordt dat hij enkel aanwezig is in de kwekerij om planten te bewateren. Voor zijn aanwezigheid in de kwekerij ontvangt hij 'risicogeld': €2.000 per maand.

Een relatief nieuw verschijnsel in het kielzog van de georganiseerde hennepcultuur is mensenhandel. De omvang van het probleem laat zich moeilijk schatten. Illegale personen uit Zuidoost Azië (Vietnam in het bijzonder) en/of uit Oost-Europa worden al dan niet onder valse voorwendselen naar Nederland gelokt en onder soms erbarmelijke omstandigheden aan het werk gezet in een hennepkwekerij.⁵⁸ Het kan ook gaan om illegale immigranten die in stappen op weg naar hun eindbestemming zijn, en de mensensmokkelaars op die manier de geldsom betalen die nodig is voor de volgende etappe.⁵⁹ In de dossierstudie troffen wij weinig kwekers uit Vietnam of Oost-Europa: het overgrote deel van de betrapte kwekers heeft de Nederlandse nationaliteit.⁶⁰

4.3 Afzetmarkt en de rol van de *growshop*

4.3.1 Afzetmarkt

In niet alle hennepzaken waarvan de dossiers zijn geanalyseerd, wordt geïnformeerd naar de afnemer van de oogst. In sommige arrondissementen gebeurt dit in het geheel niet, in andere arrondissementen verschilt het per locatie. Als de daders ernaar gevraagd worden, beantwoordt ongeveer veertig procent (125 van de 295) deze vraag. Deze daders stellen eigen cliëntèle te hebben waaraan de oogst verkocht zou worden.⁶¹ Ongeveer een op de drie (36%) van de daders verklaart de oogst aan te wenden voor eigen gebruik. Een op de vijf verdachten noemt de *grow-* of *coffeeshop* als oogstafnemer.⁶²

In de literatuur is meer informatie te vinden over de afzetmarkt van thuistelers van hennep. Volgens Van der Torre e.a. (2006) verkoopt een derde van de thuistelers de oogst zelf, aan gericht geselecteerde afnemers, zonder tussenkomst van een derde. In ongeveer één op de vijf gevallen (18%) (n=11) van de hennepkwekerijen wordt de hennep verkocht via een vaste tussenpersoon. Een klein gedeelte van de kwekers teelt voor eigen gebruik. In tweevijfde van de zaken (41%) is onbekend hoe de ge-oogste hennep wordt verkocht. Spapens e.a. (2007) concluderen voor wat betreft de afzet van hennep dat op dit terrein vele mogelijkheden voorhanden zijn. Zo kunnen individuele telers met de hennep terecht bij *coffeeshops*, *growshops* en (andere) inkoopadressen van criminele samenwerkingsverbanden. De ruime beschikbaarheid van afzetmogelijkheden is volgens de auteurs cruciaal voor de omvang van de hen-

⁵⁸ Zie 'Justitie zoekt naar de onbegrepen facetten van criminele hennepkweek', *Trouw* 15 oktober 2006 en de teledocumentaire *Nederwiel de moevie* die de NCRV uitzond op 25 april 2011.

⁵⁹ Deze constatering werd gedaan in het Emergo-project. Zie Projectgroep Emergo, *Emergo. De gezamenlijke aanpak van de (zware) georganiseerde misdaad in het hart van Amsterdam*. Amsterdam: Boom, 2011.

⁶⁰ Zie tabel 3.11 in bijlage 2 voor details.

⁶¹ Een min of meer standaardverweer is dat de kweker stelt te zijn betrapt bij het kweken van de eerste oogst.

⁶² Zie tabel 4.2 in bijlage 2 voor details.

nepteelt. Producenten en afnemers opereren derhalve in zekere mate in wederzijdse afhankelijkheidsrelaties op een tamelijk ruime cannabismarkt.

Volgens één van de experts (ex-Programma Aanpak Hennepteelt) is negentig procent van de opbrengst van de Nederlandse hennepeteelt bestemd voor de buitenlandse markt: “Engeland, Scandinavië, Duitsland, België, heel Noordwest Europa in feite.” Het zou gaan om een product van een wat minder goede kwaliteit, niet bestemd voor de Nederlandse *coffeeshops*: “*Coffeeshophouders kopen niet van deze kleine thuiskwekers. Zij hebben hun eigen, vaste leveranciers die ze al jaren kennen en die ze betrouwbaar vinden*” (expert, advocaat in hennepzaken). Spapens e.a. (2007) constateren echter dat *coffeeshops* ook wel ‘makelaars’ in dienst hebben die de contacten onderhouden met uiteenlopende leveranciers – met inbegrip van criminele organisaties – voor de diverse soorten wiet en geïmporteerde hasjiesj of marihuana. De thuiswerker die kweekt met het oog op het snel verdienen van (veel) geld zou vooral ‘gemakkelijke’ planten telen, waaraan (in botanische zin) niet zoveel eer te behalen en waarvoor niet al te veel (plant)kennis vereist is. Uit buitenlands onderzoek blijkt overigens dat het thuiskweken van hennep geen typisch ‘Hollands’ delict is en bovendien dat ‘het buitenland’ ook zorgt voor eigen productie van cannabis. Onderzoek dat werd geënt op de studie van Decorte en Tuteleers bracht Scandinavische ideologische thuiskwekers aan het licht die relatief bescheiden plantages beheren en zelf verklaren geen commerciële motieven te hebben voor de kweek (Hakkainen e.a. 2011).⁶³

4.3.2 Rol van de growshop

Bovenkerk en Hogewind constateerden reeds in 2003, ook al verklaarden de door hen onderzochte verdachten daar slechts in vage bewoordingen over, dat de voor de thuisweek benodigde materialen bij de *growshop* worden ingekocht. Inmiddels is de inkoop van kweekmateriaal bij een *growshop* een feit van algemene bekendheid (zie Spapens e.a. 2007). Deze materialen zijn overigens ook afzonderlijk verkrijgbaar bij bijvoorbeeld de tuinbouwgroothandel en doe-het-zelfzaken. *Growshops* bieden echter het complete kweekassortiment aan. Veertien van de zestien door Spapens en zijn collega’s geïnterviewde kwekers kochten de kweekbenodigdheden bij een groeiwinkel.

Het verrast dan ook niet dat de *growshop* in de dossiers vaak wordt aangetroffen. Niet alleen als verschafter van alle materialen, maar ook als het gaat om de risicoverdeling in diverse kweekfasen. Deze - door de daders meestal niet bij naam genoemde - *growshop* wordt soms vermeld als de schakel tussen alle betrokkenen. Die betrokkenen kennen elkaar niet. De thuisteler kwalificeert zich (dan ook) niet als een onderdeel van een ‘netwerk’, wat uiteraard niet wil zeggen dat er geen netwerk van meerdere kleinere (huis)kwekerijen zou bestaan. Een min of meer standaardaanpak is dat de *growshop* de inrichtingsmaterialen levert en een monteur, elektricien, loodgieter en, in toenemende mate, een beveiliging regelt. Deze personen blijven anoniem, aldus de daders. De *growshop* zorgt vervolgens eveneens voor andere perso-

⁶³ Zie ook Tom Decorte, Gary Potter & Martin Bouchard (red.), *World Wide Weed. Global Trends in Cannabis Cultivation and its Control*. Farnham: Ashgate, 2011.

nen die hun diensten verlenen bij de kweek, van de inrichting tot de oogst. Ook stelt de *growshop* soms materialen op de pof beschikbaar in ruil voor een eerste oogst - zonder zelf *actief* deel te nemen aan de kwekerij. Deze bevinding is consistent met wat er in de literatuur wordt aangetroffen: *growshops* fungeren soms ook als (voor)financier van kwekerijen en vervolgens als intermediair voor de verkoop van de gekweekte oogst (zie ook KLPD-DNR, 2010: 36).

Ook *ter zitting* wordt de *growshop* door de verdachten regelmatig genoemd in verband met de kwekerij, als leverancier van het 'wiethok' en als informatiebron. In één zaak heeft de *growshop* een bijzondere rol, namelijk als de spil van een henneporganisatie. De shop is in deze zaak de plaats waar materialen worden betrokken, waar de stekkerij is gehuisvest, waar stekken worden verkocht aan zelfstandig opererende particulieren die hun oogst afzetten in dezelfde *growshop*, en waar hennep aan de internationale markt wordt doorverkocht. Er wordt ter zitting gesproken van "een crimineel netwerk waarbij derden zelfstandig een kleine rol vervullen". Onbekend is of deze strafzaak illustratief kan zijn voor de overige geobserveerde zaken en voor de bestudeerde dossiers. De betrapte kwekers doen immers meestal geen uitspraken over hun afzetmarkt.

4.4 Dwang, intimidatie en geweld

4.4.1 Gemengd beeld op basis van de literatuur...

Bovenkerk en Hogewind (2003: 77) constateren dat slechts een enkele thuiskweker van hennep durft te vertellen dat hij is gedwongen om een plantage in zijn woning aan te laten leggen. Volgens de auteurs komt dan ook in de relatie tussen exploitanten en de personen bij wie de kwekerijen zijn geplaatst geregeld dwang en intimidatie voor. Enerzijds zouden de exploitanten hiervan gebruik maken om kweekruimte te bemachtigen, aan de andere kant zouden dwang en intimidatie worden toegepast als er iets mis gaat (politieacties, misoogsten) of wanneer mensen weigeren om door te gaan met het opzetten van een nieuwe plantage. Ook diegene die weigert om zijn oogst af te staan aan de grote opkoper, maar ook degene die met de gedachte speelt om met zijn volgende plantage voor zichzelf te beginnen, wordt nog wel eens gedwongen deze ideeën uit zijn hoofd te laten.

Er zijn in de literatuur evenwel ook andere geluiden te horen. Uit het door hen verzamelde casusmateriaal en de gehouden interviews komt volgens Spapens e.a. (2007) een afwijkend beeld naar voren. Volgens hen kost het in de regel de exploitanten weinig moeite om personen te vinden die een deel van hun woning ter beschikking willen stellen voor de inrichting van een hennepkwekerij. Veelal gaat het daarbij om contacten uit het sociale netwerk van de exploitant. Slechts een enkele keer worden relatieve onbekenden ingeschakeld. In het proces van contactlegging en besluitvorming troffen Spapens e.a. (2007) met betrekking tot kwekerijen in woningen, weinig tot geen aanwijzingen van geweld of intimidatie aan. In de praktijk zoeken exploitanten vooral toenadering tot vrienden of kennissen – en vaker nog an-

dersom – die maar al te graag wat bij willen verdienen met het verhuren van ruimte.⁶⁴ Wouters e.a. (2007) beamen deze bevinding: er zijn zelden directere aanwijzingen voor dwang om een kwekerij in huis nemen. Ook uit het dossieronderzoek van Van der Torre e.a. (2006) blijkt (gebaseerd op de dossiers die daarover informatie bevatten) dat bijna driekwart (74%) van de hennepplantages klaarblijkelijk vrijwillig is opgezet, dat wil zeggen zonder dat er door personen enige druk op de arrestant wordt uitgeoefend om te kweken. Slechts in één door Van der Torre geanalyseerde zaak lijkt er sprake te zijn van pure dwang: er worden dreigementen geuit (die overigens niet worden uitgevoerd) indien de verdachte een (eigen) hennepkwekerij zou starten. Bij ongeveer een op de zes (16%, dit betreft tien dossiers) zaken is het onduidelijk of het kweken een persoonlijke keuze was of dat er (mede) door personen druk is uitgeoefend op de arrestant. Enkele door Wouters e.a. (2007) geïnterviewde politiefunctionarissen spreken van een overeenkomst tussen de kweker en een tussenpersoon. Deze tussenpersoon financiert de kwekerij voor en ontvangt een deel van de oogst en/of de winst. Wouters' respondenten typeren deze tussenpersonen als 'figuren uit de georganiseerde misdaad' die mensen met een laag inkomen en/ of mensen met schulden benaderen en hen vragen een kwekerij in huis te nemen. Indien een kwekerij eenmaal wordt ontmanteld, durft de kweker de organisator/ financier niet te noemen en besluit vervolgens maar om zelf op te draaien voor de gemaakte kosten. De geïnterviewde politiefunctionarissen zeggen dit op te maken uit verhoren, waarin verdachten angstig overkomen en ook wel spreken van achterliggende verantwoordelijken, maar uiteindelijk geen specifieke namen doorgeven. Overigens merken de auteurs zelf op dat het lastige aan deze verhalen is dat niet goed valt te achterhalen of het gaat om "een door de politie gecreëerde sociale constructie, waarin een 'boefbeeld' wordt neergezet, dan wel van een daadwerkelijk onder druk zetten door gewiekste criminelen." Deze uitspraken worden ook door Spapens e.a. (2007) genuanceerd door te stellen dat indien anderen de kwekerij in de woning hebben ingericht, het initiatief doorgaans van degene die de ruimte te beschikking stelde zelf uitging. Wouters e.a. (2007) concluderen in ieder geval dat er zelden *directe* aanwijzingen voor handen zijn voor dwang om een kwekerij in huis nemen.

Maalsté en Panhuysen (2007) beschrijven de thuishouder juist (ook) als iemand die een goede bijverdienste overhoudt aan de thuisweek en die in de regel niet of nauwelijks wordt gedwongen tot het afstaan van een kamer of andere ruimtes. Met het onder druk zetten, afpersen of bedreigen van mensen zouden exploitanten zich zelf in de vingers snijden. Er moet immers kweekruimte voorhanden blijven (zie ook Emmett & Boers, 2008: 75).

Ook uit recent onderzoek blijkt 'verticaal' geweld tegen of intimidatie van thuishouder uitzonderlijk te zijn. Zo blijkt bijvoorbeeld uit een onlangs intern verschenen criminaliteitsanalyse van de Nationale Recherche van het KLPD dat er in de bestudeerde opsporingsonderzoeken maar weinig – in slechts twee van de 18 bestudeerde opsporingsonderzoeken – voorbeelden te noemen zijn waarin de teelt van hennep letterlijk

⁶⁴ Hierbij dient te worden bedacht dat de dataverzameling van Spapens e.a. een aantal jaren later plaats heeft gevonden dan de studie van Bovenkerk&Hogewind, in de tussentijd kan de (organisatie van de) thuishouder van hennep veranderd zijn.

werd afgedwongen. In beide gevallen werden personen die nog geld schuldig waren aan een misdaadonderneming gedwongen hennep te telen en alle bijkomende risico's op zich te nemen (KLPD-DNR, 2010: 36, 65).

4.4.2 ...wordt bevestigd in de dossiers en ter zitting

Uit de dossierstudie en de geobserveerde zittingen blijkt eveneens vrijwel niet van dwang of geweld. Eén betrapte kweker verhaalt dat hij bij een *growshop* materialen voor het opzetten van een hennepkwekerij 'op de pof' mee heeft gekregen. Na het afgeven van een kopie van zijn identiteitsbewijs is de huur voor zijn woning betaald door de *growshop*, in ruil voor een verrekening van de eerste oogst met het 'geleende' materiaal. Deze kweker noemt zichzelf geen slachtoffer, maar benoemt 'een mate van dreiging die uitging van de *growshop*'.

Bij het bestuderen van de dossiers is bijgehouden of de dader slachtoffer is geworden van een (gewelds)misdrijf, of onderdeel uitmaakt van een (crimineel) netwerk. Hiervoor is weinig bewijs gevonden -wat niet betekent dat betrapte kwekers dus geen slachtoffer zijn, dan wel geen onderdeel uitmaken van een netwerk. Van de 257 dossiers die hierover informatie bevatten, is vijftien maal (6% van het totaal aantal dossiers) een bepaalde mate van zelfverklaard slachtofferschap aangetroffen. Deze vijftien dossiers zijn aan een diepgaandere analyse onderworpen. Opvallend is dat van deze vijftien daders er zes vrouw zijn (een scheve vertegenwoordiging omdat de gemiddelde thuiskweker van hennep man is). Uit de nadere analyse blijkt dat er in feite geen sprake is van direct geweld of van directe dwang: de kweker is in geen van de gevallen *gedwongen* te starten met een hennepkwekerij. Het lijkt er dus meer op dat betrapte kwekers deze dwang 'fabriceren' bij de aanvang van het strafproces, om strafvermindering te bewerkstelligen. We formuleren deze aanname opzettelijk voorzichtig, omdat de strafdossiers te weinig informatie bevatten om harde uitspraken te doen over geweldgebruik. Uit de beschikbare informatie komt het beeld naar voren van verdachten/daders die, na een eerste verklaring over intimidatie of dwang, zichzelf tegenspreken, of uiteindelijk verklaren dat ze op vrijwillige basis zijn gaan kweken.

Tijdens de zittingen wordt evenmin verklaard over geweldgebruik. De verdachten verklaren zelfstandig te werken, ontkennen een (crimineel) netwerk, en beweren niet onder dwang of geweld te opereren. Onduidelijk is of zij onderdeel zijn van een crimineel samenwerkingsverband, of dat ze dusdanig geïntimideerd of bedreigd zijn dat zij over de eventuele aanwezigheid van criminele verbanden niets durven te verklaren. De thuishouder waarmee informeel gesproken is na de zitting, verklaren eveneens dat zij zelfstandig zijn.

4.4.3 Geen verticaal geweld, wel een geweldsprobleem

Het geweldgebruik in de wereld van de georganiseerde hennepcultuur wordt door de experts als een groot probleem gekwalificeerd. De thuiskweker van hennep is evenwel niet het doelwit van het grove en grensoverschrijdende geweld dat in de media

breed is uitgemeten⁶⁵ en dat ook wel 'horizontaal geweld' wordt genoemd. *"Het geweld vindt plaats in de hogere lagen van de organisatie en is gericht op concurrerende partijen. Het is instrumenteel van aard, zodat duidelijk is dat er niet met je te sollen is"* (ex-Programma Georganiseerde Hennepteelt). Deze bevinding strookt met wat Spapens en zijn collega's constateren (2007): de georganiseerde hennepcultuur is een logistiek proces waarbinnen vele transacties plaatsvinden. Die transacties mislukken wel eens, met geweldpleging als gevolg.

De thuiswerker van hennep loopt wat direct slachtofferschap betreft, het grootste risico om geript te worden: *"jouw plantage is bekend. Men weet dat jij op een gegeven moment gaat oogsten en komt dan langs om die oogst te stelen"* (expert, ex-Programma Georganiseerde Hennepteelt). Deze bevinding wordt ondersteund door het onderzoek van Van Dijk (2010), die constateert dat een gedeelte van het geweld dat wordt aangetroffen in relatie tot de hennepcultuur, diefstal met geweld betreft. Daarbij gaat het om het (gewelddadig) roven van oogstrijpe planten of om het stelen van geldsommen die bij een hennepkweker thuis worden aangetroffen. Ook de geïnterviewde officier van justitie (met hennepportefeuille) ziet in de praktijk geen verticaal geweld:

"Dat verdachten zeggen dat ze onder druk zijn gezet, hoorde je een aantal jaren geleden nog wel, maar is nu niet meer aan de orde. Nu is meestal het verhaal: 'ik werd benaderd voor het verhuren van ruimte en ik had nog een schuurtje. Ik wist niets af van wat daar gebeurde'. Van de keren dat een verdachte zegt dat hij is gedwongen, heb ik daarvoor nooit een bevestiging kunnen vinden. En een aantal keren was het ook aantoonbaar niet waar. Ik zie het ook niet terug in aangiftes van de verdachte bijvoorbeeld. Er is wel geweld bij ripdeals en tussen de organisaties onderling. Maar dat is op een ander niveau. En mensen kunnen zich bedreigd voelen, maar van dwang is dan nog steeds geen sprake."

Ripdeals zouden niet alleen plaatsvinden op kwekers, maar ook op een hoger niveau: criminele samenwerkingsverbanden die elkaar beconcurreren en als 'bedrijfsbeleid' een afschrikwekkend imago voeren. *"Een lik-op-stuk schrikbewind voorkomt dat anderen zich in het territorium mengen"* (expert, ex-Programma Georganiseerde Hennepteelt). Grotere kwekerijen en in toenemende mate ook de kleine thuiswerkereijen zijn voorzien van een vorm van beveiliging, meestal alarmsystemen of camera's. Er zijn ook aanwijzingen dat personen uit de portierswereld en leden van criminele motorbendes bijklussen als 'bewakers' van (grootschalige) wietkwekerijen en ter plekke komen als het alarm afgaat. Zij worden bijvoorbeeld gesignaleerd door politiemensen als zij zijn binnengetroten in een wietkwekerij.⁶⁶

⁶⁵ Zie bijvoorbeeld een schietpartij op de snelweg A73 die in verband wordt gebracht met de georganiseerde hennepcultuur ('Daders moord A73 zitten in de hennepwereld', *De Gelderlander*), 'Haperende aanpak laat drugsbende de ruimte', *BN DeStem* 2 december 2010 en 'Wietcultuur floreert in Brabant, misdaad floreert mee', *NRC Handelsblad* 4 december 2010.

⁶⁶ Het is hoe dan ook een goede tactiek om tijdens het ontmantelen van een wietkwekerij ook enkele politiemensen onopvallend in de straat te posteren en hen de kentekens te laten noteren en foto's te laten maken van personen die snel ter plekke komen en de nodige belangstelling tonen. Vaak zijn daar personen bij die geen onbekenden zijn in het lokale criminele milieu.

Het ligt niet voor de hand dat 'de organisatie' kleine thuiskwekers van hennep zou intimideren of bedreigen. Er zijn genoeg vrijwilligers en het geweld zou teveel ongewenste aandacht kunnen trekken. Voor betrapte thuiskwekers kan het evenwel strategisch zijn om ter terechtzitting te verklaren over geweldgebruik en dwang, om op die manier strafvermindering te bereiken. Het gewelddadige imago van de hennep-teelt is inmiddels alom bekend en de thuiskweker kan daarvan profiteren, ook als hij of zij geen slachtoffer is van dwang of intimidatie.

"Een kleine kweker kan gemakkelijk ophouden met de kwekerij. Er is weinig druk en er is geen sprake van een verplichting. Het opvoeren van geweld of dwang is een gelegenheidsargument om minder straf te krijgen, meer niet. Anders ligt het bij de omvangrijke kwekerijen, waar sprake is van grote financiële belangen. Daar kun je als deelnemer niet zo gemakkelijk zeggen: 'ik heb er geen zin meer in'" (strafrechtadvocaat).

Eén expert (beleidsmedewerker Programma Georganiseerde Hennep-teelt) benoemt nog een vorm van sociale druk waarmee de (potentiële) thuiskweker van hennep kan worden geconfronteerd: *"Er ontstaan tussenvormen van geweld of dwang. We hebben dat in de Graafsewijk in Den Bosch gezien: bewoners zorgen ervoor dat in hun straat alleen mensen komen te wonen die geen problemen hebben met een hennepkwekerij."* Twee andere experts (fraudemanager energiebeheerder en officier van justitie) herkennen dat in sommige straten of buurten soms veel kwekerijen worden opgerold, maar betwijfelen of er sprake is van dwang: *"Wat ik af en toe zie is dat een aantal mensen in dezelfde buurt bij dezelfde organisatie zouden kunnen horen. Of het echt sociale druk is, dat weet ik niet. Wel dat de drempel om eraan te beginnen laag is als je ziet dat iedereen in je omgeving hennep kweekt"* (officier van justitie).

4.5 Conclusie

De thuiskweker van hennep die we tegenkomen in de strafdossiers en ter terechtzitting observeren, heeft meestal een, in de kwalificatie van het openbaar ministerie, 'professionele plantage' geëxploiteerd. De professionaliteit zit hem in het aantal planten dat aangetroffen wordt (meestal enkele honderden) en in de middelen die worden gebruikt om de groei te bespoedigen en van de buitenwereld af te schermen (assimilatielampen, vijverzeil, afzuiginstallaties). In vrijwel alle gevallen wordt de stroomtoevoer gemanipuleerd.

De kweker gaat redelijk zelfstandig te werk. Hij of zij koopt de benodigdheden bij de *growshop*, of op internet. Hij of zij kan het 'wiethok' zelfstandig in elkaar zetten, met behulp van instructies van de *growshop*, of aan de hand van informatie die op internet te vinden is. Maar het is ook mogelijk om (bijvoorbeeld via de *growshop*) een klusjesman in te huren die de installatie regelt. Het manipuleren van de stroomtoevoer wordt meestal gedaan door een professionele monteur, die in het dagelijks leven bij een elektriciteitsbedrijf werkt en op deze manier wat kan bijverdienen.

Over de oogstafnemers wordt op basis van de strafdossiers en de observaties ter zitting niet veel duidelijk. De verdachten verklaren er terughoudend over en in het opsporingsonderzoek wordt op dit onderwerp niet doorgevraagd. Verdachte kwekers verklaren ofwel dat zij tegen de lamp zijn gelopen tijdens het kweken van de eerste oogst (een vaak onbetrouwbare verklaring gegeven het aantreffen van restsporen, maar omdat er niet wordt doorgerechercheerd wordt het ware verhaal niet duidelijk), of in vage termen over 'onbekenden' die de oogst komen meenemen. Soms zijn dit dezelfde mensen als die de kweker hebben geholpen bij het inrichten van de kwekerij. Ook zou de *growshop* zich opwerpen als oogstafnemer, in een enkel geval als tegenprestatie voor gratis geleverde materialen.

Van 'verticale' intimidatie, dwang en geweldgebruik tegen thuishouder van hennep lijkt op basis van het onderhavige onderzoek geen sprake te zijn. Deze constatering is opzettelijk voorzichtig geformuleerd omdat aanknopingspunten voor geweld moeilijk te vinden zijn. In de bestudeerde strafdossiers wordt door van thuishouder verdachte personen nauwelijks tot geen melding gemaakt van geweld of dwang. Er wordt door de politie en het openbaar ministerie vaak ook niet naar gevraagd. Ter terechtzitting verklaart een enkele verdachte dat hij onder druk staat van personen van wie hij de naam niet mag noemen, maar omdat hij er geen nadere uitleg aan kan geven en bovendien eerder verklaarde dat hij hennep kweekte om zijn drugsverslaving te financieren, komt deze uitspraak niet betrouwbaar over.

De geïnterviewde experts stellen dat er geen sprake is van verticaal geweld tegen thuiskeekers van hennep. Geweld zou wel voorkomen in de criminele organisatie op de achtergrond van de thuiskeek van hennep.⁶⁷ Mocht de thuiskeeker van hennep betrappt worden, dan is het criminele organisatie-element mogelijk bruikbaar in de rechtszaal, omdat de verdachte handig gebruik kan maken van de gewelddadige reputatie die de thuishouder van hennep inmiddels heeft.

Een groter risico dan het slachtoffer worden van geweld dat de thuiskeeker van hennep loopt, is dat zijn oogst wordt gestolen. Dit is een consequentie van het feit dat er met de thuishouder van hennep (de grootschalige teelt, verspreid over vele particuliere zolderkamertjes) veel geld verdiend wordt. De kweker loopt aldus de kans dat bekend wordt dat hij thuis een kwekerij heeft geïnstalleerd en dat hij wordt *geript*. Om deze reden zijn thuiskeekerijen vaak voorzien van alarmsystemen of camera's, of worden 'bewakers' ingehuurd die niet schromen grof (vuurwapen)geweld te gebruiken tegen eventuele dieven.

Los van de dreiging tegen thuiskeekers van hennep menen sommige experts dat er sprake is van een 'horizontaal' geweldsprobleem. Dit is een gevolg van het feit dat de Nederlandse hennepcultuur (de niet-ideologische thuishouder) vrijwel geheel in handen zou zijn van de georganiseerde misdaad. Het gaat enerzijds om zakelijke conflicten die met geweld worden uitgevochten, zoals betalingsproblemen of oplichting, zoals het leveren van kunstmatig verzwaarde wiet. Anderzijds vermelden experts ook dat

⁶⁷ Deze bevinding strookt met wat Van Dijk (2010) in zijn onderzoek heeft aangetroffen: in die gevallen waarin de kweker bedreigd is, was er sprake van problemen die samenhangen met de hennepcultuur. Er is geen sprake van gedwongen exploitatie.

deze criminele samenwerkingsverbanden elkaar beconcurreren om zoveel mogelijk geld te kunnen verdienen aan de (buitenlandse export) van hennepteelt. Ook dat zou gepaard gaan met (soms ernstig) instrumenteel geweld, waarbij wapens niet worden geschuwd. Van dit geweld zijn vooral voorbeelden bekend uit het zuiden van het land. Dit geweld is evenwel niet gericht op de individuele kweker.

5 Waarom: motieven van kwekers

5.1 Geldelijk gewin vanwege zucht naar luxe of financiële nood

Bovenkerk en Hogewind constateerden in 2003 dat 'het voorzien in eigen gebruik' het voornaamste motief van thuiskwekers van hennep was. Hoe dan ook signaleerden deze auteurs dat de hennepkweek een lucratief bedrijf was geworden en dat commerciële motieven in toenemende mate verwacht mochten worden (evenals bemoeienis van types uit het criminele milieu). Een aantal jaren later constateerden Van der Torre e.a. (2006) dat vrijwel alle verdachten hennep kweekten vanwege het geldelijke gewin, al dan niet om schulden af te lossen. In het onderzoek van Wouters e.a. (2007) werden deze bevindingen bevestigd: mensen gaan kweken omdat ze niet zoveel verdienen en/of schulden hebben waar ze het liefst in relatief korte tijd vanaf willen. Hoewel het niet als een rechtstreeks motief wordt opgevoerd, schrijven Spapens e.a. (2007) dat de geldelijke opbrengst uit de kweek vaak wordt gependendeerd aan een uitbundige levensstijl, die verslavend is en die een aantrekkende werking heeft op andere potentiële kwekers.

Uit de dossierstudie blijkt dat van de helft (152 van de 295) van de daders waarvan het dossier is bestudeerd het motief om een hennepkwekerij op te zetten onbekend is. Voor de daders die het thuisstelen wel motiveren, zijn - net zoals bij de zittingen - financiële redenen het belangrijkste (64% van de 152 dossiers). Telers noemen vaak dat zij bij aanvang van de kwekerij schulden hebben. Dat zijn - soms forse - privé-schulden bij vrienden en familie, en schulden bij bijvoorbeeld een bank of de belastingdienst. In een enkel geval gaat het om schulden bij derden die zich ongeduldig tonen over de aflossing en de dader dringend adviseren een kwekerij te beginnen. Meestal wordt die kwekerij dan ook door de schuldeisers geregeld. De genoemde bedragen (aangaande alle genoemde schulden) variëren van 'enkele duizenden euro's tot €40.000.⁶⁸ Een op de vijf kwekers uit de strafdossiers benoemt een luxemotief. Het onderscheid tussen een luxemotief en een financieel motief (zoals gehanteerd in de strafdossiers) is niet op voorhand duidelijk. Vastgesteld wordt dat een financieel motief duidt op (problematische) schulden, en een luxemotief niet.

Ter zitting blijken de genoemde motieven (niet verrassend) grotendeels financieel van aard - waarbij het niet gaat om een luxemotief. Verdachten noemen schulden - bij familie, vrienden en bij instanties - veroorzaakt door ontslag, een scheiding of - in meerdere gevallen - verslavingsproblematiek.

De meeste experts beamen dat 'hebzucht' de belangrijkste drijfveer van thuiskwekers van hennep is. Potentiële kwekers hebben om de een of andere reden snel veel geld nodig en besluiten een kwekerij in huis te nemen. De kwekers zijn op de hoogte

⁶⁸ Zie voor details tabel 5.1 in bijlage 2.

van de strafdreiging (kleine pakkans, lage straf) en zijn daarvan niet al te erg onder de indruk. *“Vaak is er wel sprake van schuldenproblematiek, maar dat heeft te maken met een verkeerd uitgavenpatroon. De grootste doelgroep zijn de mensen die zich in het verleden ook al bezighielden met criminaliteit en die zich nu ook met hennepkweek bezighouden. In sommige wijken van de stad is het usance”* (directie Veiligheid gemeente Tilburg).

Naast de kweker die op een snelle en gemakkelijke manier geld wil verdienen, is er evenwel ook de pechvogel: degene die onbedoeld in de problemen komt omdat hij (woon)ruimte heeft onderverhuurd aan lieden die er een hennepkwekerij in beginnen: *“Bijvoorbeeld iemand die een tijdje in het buitenland is geweest en zijn woning heeft onderverhuurd. Als de eigenaar bij de politie melding doet van de kwekerij en die wordt opgerold, kan het zijn dat de criminele organisatie de gederfde inkomsten komt verhalen”* (fraudemanager verzekeringsbedrijf).

5.2 Hobbykwekers⁶⁹

Slechts 4 procent van de daders in de dossierstudie geeft als motief te kennen dat het om een hobby gaat, waarbij één kweker erkent dat die ‘uit de hand gelopen’ is. Het gaat in dat geval om een relatief klein aantal van 120 planten die in de volle grond werden gekweekt, zonder gebruik van assimilatielampen of andere groeibevorderaars. In deze zaak kwalificeert de officier van justitie de kwekerij uitdrukkelijk als ‘niet-professioneel’, terwijl dit in alle andere zaken juist wel als zodanig benoemd wordt. Uit onderzoek onder gebruikers van cannabis blijkt evenwel dat een deel van hen de hennep koopt bij een huisdealer.⁷⁰ Dat zou impliceren dat er nog wel degelijk hobbykwekers in Nederland zijn, maar dat zij buiten het vizier van politie en justitie blijven, zoals kan blijken uit deze reactie van de geïnterviewde officier van justitie:

“We hebben een enkele keer een hobbyist, iemand met een kwekerij van enkele tientallen planten. Of de zogenoemde vijf planten zaken. Dat zijn de liefhebbers. Maar bij de andere kwekerijen gaat het om mensen die zeggen dat ze het hebben gedaan om geld aan te verdienen. Er zijn nauwelijks meer hobbyisten. Je hoeft eigenlijk ook niet zelf te kweken want het aanbod in de coffeeshops is goed en goedkoop. Dus de kwekerijen die wij aantreffen zijn voor het geld” (officier van justitie).

De gemiddelde betrapte thuiskeeker die we in de strafdossiers en ter zitting tegenkomen, kweekt aldus geen hennep uit botanische belangstelling, maar omdat het een gemakkelijke manier van geld verdienen is. De bestaande gedoogpraktijk wordt gebruikt als neutralisatietechniek (ontkenning van schade of nadeel), waarmee afstand kan worden genomen van het strafbare gedrag.

⁶⁹ ‘De hobbykweker verschilt in onze definiëring van de ‘commerciële’ kweker in het winstbejag. Voor de hobbykweker is het verdienen van geld met de kweek van secundair (of geen) belang, voor de commerciële kweker is het van primair belang.

⁷⁰ Zie Trimbos-instituut/WODC, *Nationale Drugs Monitor Jaarbericht 2010*. Utrecht: Trimbos-instituut, p. 40.

5.3 Conclusie

In de dossierstudie treffen we weinig informatie aan over de motieven van thuiswekers van hennep. Slechts in de helft van de 295 dossiers kon er een motief worden achterhaald. In die gevallen dat een reden uit het dossier is te reconstrueren, blijkt dat het gaat om financieel gewin. Hetzelfde zien we terug bij het observeren van de strafzittingen van betrapte thuiswekers van hennep. Bij een deel van de kwekers gaat het om financiële nood: de daders verklaren dat zij problematische schulden hebben, als gevolg van psychosociale omstandigheden als een echtscheiding, het verlies van een baan of een verslaving aan drugs of gokken. Ze proberen door middel van een thuiswekerij zo snel mogelijk van hun financiële problemen af te komen. Volgens de experts is deze subpopulatie echter in de minderheid: schrijnende gevallen treffen zij in hun professionele praktijk nauwelijks aan. De experts zien vooral dat er sprake is van leven op te grote voet: een luxe uitgavenpatroon wensen terwijl de (legale) inkomsten hiertoe niet toereikend zijn. Zoals in hoofdstuk 3 ook al aan de orde kwam, heeft het merendeel van de betrapte thuiswekers van hennep een betaalde baan. Het salaris daarvan is bescheiden en de hennepteelt wordt beschouwd als een onproblematische bijverdienste. Het lijkt erop dat kweken als liefhebberij (dus niet voor het geldelijke gewin) bijna niet meer voorkomt, althans niet in de populatie kwekers die in dit onderzoek centraal staat. Slechts vier procent van de daders in de dossierstudie stelt te kweken als hobby. Mogelijk laten de strafdossiers en de onderzoeken ter terechtzitting een vertekend beeld zien, nu de kwekers met een financieel motief duidelijk oververtegenwoordigd zijn. Een verklaring kan zijn dat de thuiswerker van hennep die uit 'hebzucht' kweekt, gedreven is door het geldelijke gewin en meer risico's neemt, mogelijk een omvangrijker kwekerij heeft, dan de hobbykweker die zijn liefhebberij uitoefent. Die laatste categorie kwekers heeft in het algemeen een qua omvang bescheidener kwekerij en blijft mogelijk vanwege die reden, of vanwege een minder duidelijk aanwijsbaar commercieel motief buiten beeld van de opsporingsinstanties.

6 De aanpak van de thuisteelt van hennep

6.1 De strafrechtelijke reactie

6.1.1 Bevindingen uit de literatuur

Waar het gaat om de afschrikkende werking van het strafrecht kunnen uit de literatuur verschillende inzichten worden afgeleid. Angst voor aanhouding komt vooral uit buitenlands onderzoek naar voren. Zo betogen Decorte en Tuteleers (2007: 179 e.v.) dat het risico betrap te worden bij een aantal (Belgische) respondenten stress- en angstgevoelens veroorzaakt. Ook zijn zij bang afwijzende reacties te ontvangen van familie of collega's of bang zijn baan te verliezen. Kennelijk staat er voor de (Vlaamse) hennepeler toch het een en ander op het spel. Overigens is het opvallend dat hoewel de gepercipieerde angst op betrapting bij zowel de geïnterviewde kwekers als de respondenten uit de websurvey substantieel is, zij de kans daarop nogal tot zeer onwaarschijnlijk achten. Voorts blijkt zowel uit de gehouden interviews als uit de websurvey dat het aantal objectief vastgestelde contacten met het strafrechtelijk apparaat naar aanleiding van het telen van hennep aan de lage kant is.

Ook werd aan kwekers gevraagd of zij van mening waren dat kweken in de loop der tijd 'gevaarlijker' of 'moeilijker' was geworden. 17% van de respondenten gaf te kennen dat dat inderdaad het geval is. Ruim een op de vijf respondenten gaf aan dat het juist makkelijker was geworden. Het grootste percentage (56%) gaf aan dat de omstandigheden gelijk zijn gebleven. Deze resultaten worden bevestigd in het onderzoek van Hakkarainen en anderen (2011) in Finland en Denemarken.

Volgens Bovenkerk en Hogewind (2003) schrokken de straffen die rond de eeuwwisseling in Nederland werden uitgedeeld in ieder geval te weinig af om de overwegingen om niet mee te doen, te beïnvloeden. Daaraan koppelen de auteurs de term 'belief' uit de bindingentheorie van Hirschi (1969) vast: de overtuiging dat het telen van softdrugs slecht is (of liever, het ontbreken daarvan). Op beleidsmatig niveau is er de laatste jaren op diverse wijzen juist in geïnvesteerd om dit proces van normalisering te doorbreken en de maatschappij ervan te doordringen dat het kweken van hennep een criminele, gevaarlijke en overlastgevende aangelegenheid is.⁷¹ De effecten van deze aanpak zijn als zodanig geen voorwerp van studie geweest in het onderhavige onderzoek. Zoals eerder vermeld, troffen wij in de dossierstudie relatief veel first offenders aan. Dat zou kunnen betekenen dat de strafrechtelijke reactie, in tegenstelling tot wat Bovenkerk en Hogewind stellen, juist wel afschrikwekkend is.

⁷¹ Het doorbreken van het normaliseringsproces is een expliciete doelstelling van het Programma Aanpak Georganiseerde Hennepeteelt van de politie en de landelijke Task Force Aanpak georganiseerde hennepeteelt.

6.1.2 Strafmaatgegevens in de dossiers

Uit de dossierstudie blijkt dat in driekwart van de hennepzaken een werkstraf wordt opgelegd.⁷² Deze strafrechtelijke reactie is passend voor first offenders (die veel worden aangetroffen onder betrapte thuiswkekers van hennep). In ongeveer een derde van de gevallen volgt een vrijheidsstraf. De geldboete wordt opvallend weinig opgelegd.⁷³ In 257 dossiers is informatie opgenomen over een door de rechter opgelegd reclasseringsstoezicht. Bij iets meer dan een kwart van de 257 dossiers was dit het geval (27%).

6.2 Achterstand in de opsporing?

Volgens een van de experts is de traditionele strafrechtelijke aanpak ontoereikend voor het tegengaan van hennepsteelt. *“We gaan het niet redden met de aanpak die we tot nu toe toepassen in het tegengaan van hennepkweek. We ruimen hier in de stad [Tilburg] tweehonderd tot tweehonderdvijftig kwekerijen per jaar en daarmee roepen we de kweek in die gevallen wel een halt toe, maar we dringen het over het geheel genomen niet terug”* (Directie Veiligheid gemeente Tilburg).

Een mogelijke oplossing zou zijn softdrugs te legaliseren (in de zin van: de ‘achterdeur’ reguleren), om op die manier de lucratieve aantrekkelijkheid te ondermijnen. Al dan niet van overheidswege geteelde cannabis zou dan in gereguleerde *coffeeshops* kunnen worden verkocht, op een vergelijkbare wijze als nu slijterijen fungeren (deze mogelijkheid wordt geopperd door de geïnterviewde strafrechtadvocaat). Daarmee wordt de afzetmarkt voor illegale wiettelers verkleind, waardoor thuistelers hun oogsten minder goed kwijt kunnen en het dus ook minder lucratief wordt om kwekerijen op te zetten. De wietpas, wanneer die wordt ingevoerd, zou een vergelijkbaar effect kunnen hebben op de omvang van de afzetmarkt, mits deze pas ook buiten de grensstreken wordt ingevoerd. Zulke maatregelen hebben echter nog geen invloed op andere exportvormen, zoals ‘kilohandel’. Om de totale afzetmarkt substantieel te verkleinen zou de aandacht ook daarop, veel sterker dan nu het geval is, moeten worden gericht.

De hennepsteelt heeft volgens een van de experts (ex-Programma Georganiseerde Hennepsteelt) lange tijd in de luwte van de strafrechtelijke opsporingspraktijk kunnen floreren: *“De aanpak van hennep is lange tijd niet geprioriteerd. Er werd gedacht: ‘ach, het is maar hennep’”*. De geïnterviewde officier van justitie licht toe hoe het opsporingsbeleid veranderd is:

“Lange tijd was het een handhavingskwestie: kwekerijen werden geruimd en dat was het. Er werd nauwelijks opgespoord en dat proberen we nu te veranderen. We doen meer financieel onderzoek en meer sporenonderzoek. Beslag is een belangrijk aspect geworden: we leggen niet alleen ontnemingsvorderingen op, maar we leggen

⁷² Zie tabel 6.1 in bijlage 2.

⁷³ Een mogelijke verklaring kan zijn dat er reeds een vordering van de Belastingdienst is en/of een ontnemingsvordering. Als er sprake is van financiële problemen (problematische schulden bijvoorbeeld), is het opleggen van een geldboete evenmin opportuun.

ook beslag op met hennepgeld aangeschafte goederen. Dat maakt ook veel meer indruk, bijvoorbeeld ook op de buurt: als je de auto wegtakelt en de dure televisie het huis uit draagt”.

Uit gegevens van stichting M., die de tiplijn exploiteert, blijkt dat per jaar een kleine vierduizend anonieme tipgevers naar M. bellen om informatie te geven over een illegale hennepkwekerij.⁷⁴ Uit de dossierstudie blijkt dat in meer dan de helft van de gevallen (52%) een anonieme melding leidt tot ontdekking van de kwekerij.⁷⁵ Bij het observeren van de zittingen bleek het in zes van de zestien gevallen om een MMA-melding te gaan. Meld Misdaad Anoniem lijkt aldus belangrijke bijdrage aan het opsporen van thuisteelt van hennep.

6.3 Integrale aanpak, publiekprivate samenwerking en drempels opwerpen

6.3.1 Voorbeelden van integrale aanpak

In Zuid-Nederland is een convenant afgesloten tussen overheidsorganisaties private partijen om te komen tot een integrale aanpak van hennepsteelt. Het betreft een samenwerkingsverband van de politiekorpsen Zeeland, Midden- en West Brabant, Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid, de arrondissementsparketten te Middelburg, Breda, Den Bosch, Roermond en Maastricht, het Verbond van Verzekeraars en de vereniging Netbeheer Nederland. De partijen (dat wil zeggen, de politie enerzijds en de verzekeringsmaatschappijen en netbeheerders anderzijds) hebben afgesproken om onderling informatie uit te wisselen, “teneinde fraude of misbruik te kunnen vaststellen en maatregelen te kunnen nemen”. Concreet betekent het werken met het convenant dat van een persoon die wordt betrap op het kweken van hennep gegevens worden opgevraagd bij bijvoorbeeld een verzekeringsmaatschappij. Die levert de politie alles wat bij hen bekend is over de betreffende verdachte. De verdachte ontvangt vervolgens een brief van de verzekeraar waarin staat dat die voornemens is de relatie op te zeggen als gevolg van de verdenking van een strafbaar feit. In het merendeel van de gevallen leidt dat inderdaad tot het opzeggen van de (brand- of schade)verzekering.

Een tweede voorbeeld van integrale samenwerking in de aanpak van hennepsteelt is de Taskforce georganiseerde criminaliteit Brabant, waarin gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, de Belastingdienst, Defensie en het ministerie van Veiligheid en Justitie samen werken. Het doel is de georganiseerde criminaliteit in Brabant terug te dringen, door de criminelen en hun organisaties strafrechtelijk, bestuursrechtelijk en fiscaal(rechtelijk) aan te pakken. De betrokken organisaties delen hun informatie en werken samen aan de analyse. De Taskforce richt zich vooral op de organisaties achter de thuiskwekers van hennep.

Volgens de experts is een integrale aanpak de sleutel tot het tegengaan van de georganiseerde hennepsteelt. De aanpak moet gericht zijn op het financiële gewin dat

⁷⁴ Bron: www.meldmisdaadanoniem.nl (augustus 2011).

⁷⁵ Zie voor details tabel 6.2 in bijlage 2.

de hennepsteelt oplevert: “*kwekers zijn bang voor de Belastingdienst dan voor de politie*” (directie Veiligheid gemeente Tilburg). Voor kwekers die aantoonbaar uit financiële nood illegaal hennep telen, moet schuldhulpverlening beschikbaar zijn. Op deze manier wordt voorkomen dat kwekers ten gevolge van strafrechtelijke vervolging en berechting (opnieuw) een kwekerij beginnen om de naheffing van de Belastingdienst en het energiebedrijf te kunnen betalen.

6.3.2 *Barrières opwerpen*

Het aantal kwekerijen is volgens de experts die zich bezig hielden of - houden met de aanpak van hennepsteelt, zó omvangrijk, dat politie en justitie de aanpak ervan niet in hun eentje aankunnen. Het is noodzakelijk met andere (private) partijen te gaan samenwerken om effectieve barrières op te kunnen werpen tegen de thuisteelt van hennep.⁷⁶ Enerzijds wordt een moreel appèl gedaan (zie hieronder: het beïnvloeden van de publieke opinie), anderzijds wordt het de kweker zo moeilijk mogelijk gemaakt in de toekomst een nieuwe kwekerij te kunnen inrichten of te exploiteren. Het barrièremodel zou vooral geschikt zijn voor het ontmoedigen van (recidiverende) thuiskwekers, bijvoorbeeld door hen uit hun woning te zetten, zowel in huursituaties als in het geval van particulier woningbezit. In voorkomende gevallen kan in een huursituatie de genoten huurtoeslag van de kweker teruggevorderd worden door de Belastingdienst. Voorts kan het een betrapte kweker moeilijk gemaakt worden in de toekomst een hypotheek of een verzekering af te sluiten en kunnen eventuele, met de opbrengsten van hennepsteelt aangeschafte, (luxe)goederen in beslag worden genomen. Als dit laatste op opzichtige wijze in de directe woonomgeving van de betrapte kweker gebeurt, is er mogelijk ook sprake van een preventieve werking in de richting van de buurtbewoners.

De lieden die betrokken zijn bij de *organisatie* van de hennepsteelt en daarmee grote sommen geld verdienen zouden veeleer getroffen worden door financiële (ontnemings)maatregelen, fiscale naheffingen en/of het stopzetten of terugvorderen van eventuele (bijstands)uitkeringen. Daarnaast blijft klassiek opsporingswerk noodzakelijk, vooral om de criminele organisatie achter de thuisweek van hennep in beeld te krijgen en aan te pakken (vgl. Spapens, 2011).

6.3.3 *Het aanpakken van growshops*

Het onderhavige onderzoek bevestigt eens te meer de rol van de *growshop* als spil in de hennepsteelt. De *growshop* is betrokken bij alle onderdelen van het teeltproces: er kan een kant-en-klare kwekerij worden gekocht en vaak is de *growshop* de afnemer van de oogst. Bovendien, zo blijkt uit de geanalyseerde dossiers en uit de observaties van rechtszittingen, is de *growshop* vaak betrokken bij het financieren van de kwekerij en zorgt hij voor advies en hulp bij het inrichten. De *growshop* mag legaal kweekmateriaal leveren, maar het is verboden om stekken te verkopen of oogsten in te kopen. Dit laatste gebeurt evenwel vaak toch (zie bijvoorbeeld de constatering van Spapens e.a., 2007 en Emmett en Boers, 2007).

⁷⁶ Aansluitend bij het zogeheten barrièremodel, zie hoofdstuk 1 van deze rapportage.

Uit de CBA-Hennep van Kroese en anderen (2007) blijkt dat *growshops* vaak in handen zijn van personen met criminele antecedenten. Dat geeft een aanknopingspunt voor het preventief bestuurlijk handhaven van de *growshops*, door middel van het uitvaardigen van een vergunningenbeleid en het toepassen van de Wet Bevorderen Integraliteitsbeoordelingen Openbaar Bestuur (Wet BIBOB). Een potentiële *growshop*houder moet bij de gemeente een vergunning aanvragen om een *growshop* te exploiteren. Op grond van de Wet BIBOB kan de aanvrager een vergunning worden geweigerd als blijkt dat hij of zij criminele antecedenten heeft. Of dit veel soelaas biedt is echter de vraag: criminele organisaties vinden altijd wel een ‘schoon’ persoon die zich als exploitant/vergunninghouder wil lenen, en kunnen klanten vervolgens doorverwijzen naar andere adressen voor stekken of het aanbieden van de oogsten.

Een gedachte die thans door het kabinet wordt overwogen, is het strafbaar stellen van voorbereidingshandelingen in het geval van softdrugs, zoals nu al strafbaar is gesteld in het geval van harddrugs in art. 10a van de Opiumwet. Een toevoeging daarvan aan de Opiumwet zou betekenen dat *growshops* die vooral leveren aan wiettelers – en dat geldt vanzelfsprekend voor al deze winkels – daarvoor ook strafbaar kunnen worden gesteld. Ook het eventuele verdwijnen van de *growshops* maakt het de telers weliswaar lastiger, maar niet onmogelijk, om de kweekbenodigdheden te verkrijgen. Bouwmarkten, tuincentra en winkels in vijverartikelen verkopen deze (legale) artikelen immers ook.

6.4 Beïnvloeden van de publieke opinie

Tot slot wijzen de experts op het belang van het ‘omkantelen’ van de algemeen heersende opvattingen over het thuis kweken van hennep. Er is te lang sprake geweest van een geromantiseerd beeld van de thuiskweker die uit idealistische motieven “een paar plantjes” in de vensterbank kweekte. Ook toen duidelijk werd dat er op grotere schaal en uit financiële motieven werd gekweekt in de volksbuurten van steden, overheerste een bagatelliserende reactie: *“een aantal jaar geleden werden in een provinciestad in een volksbuurtje van 64 woningen, 64 kwekerijen ontdekt. Dat was vlak voor Kerstmis en de wethouder verbood de politie de kwekerijen aan te pakken, want dat was zo sneu voor die mensen die al zo weinig te besteden hadden”* (ex- Programma Aanpak Georganiseerde Hennepteelt).

Het nationale gedoogbeleid droeg bij aan deze romantisering: het openlijk verkopen van cannabis in coffeeshops is nu eenmaal lastig op één lijn te brengen met een repressieve aanpak van drugs en doet vermoeden dat het thuis kweken van hennep ook niet zo problematisch is.⁷⁷ Eén van de experts: *“je moet bij de mensen bekend maken dat het kweken van hennep maatschappelijk ongewenst is. Je zou je ervoor moeten schamen om te vertellen dat je thuis een aantal plantjes hebt staan, in plaats van erover op te scheppen. Het helpt niet dat het beleid van de overheid niet duidelijk is op dit punt. Bijvoorbeeld het voornemen van de gemeente Utrecht om zelf hennep te gaan verbouwen, of het beeld dat bij de burger bestaat dat het kweken van vijf*

⁷⁷ Hoewel uit buitenlands onderzoek blijkt dat ook bij een niet-gedogende overheid thuis hennep wordt gekweekt. De genoemde ‘omkanteling’ in het maatschappelijke denken over het thuiskweken van hennep moet dan ook worden gezien als een vorm van sociale controle.

plantjes door de vingers wordt gezien. Er zou eenduidig beleid moeten zijn: dat het kweken van hennep ongewenst en dus verboden is” (fraudemanager verzekeringsmaatschappij).

Bij het beïnvloeden van de publieke opinie hoort ook het aanscherpen van het strafvorderingsbeleid, aldus een van de experts: *“de strafoplegging is naar mijn mening niet in verhouding tot de ernst van het feit. Enerzijds is er een grote ontnemingsvordering voor de illegale verdiensten, anderzijds is er een werkstraf. De verhouding is zoek en het is ook niet helder. Als de maatschappelijke opvatting is dat hennepkweken crimineel en gevaarlijk is, dan moet de straf ook navenant zijn” (strafrechtadvocaat).*

6.5 Conclusie

De aanpak van de thuisteelt van hennep is de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen. Er is sprake van een inhaalslag nadat de hennepsteelt lange tijd een relatief rustig bestaan kon leiden in de luwte van het gedoogbeleid. De aanpak van de thuisteelt van hennep verloopt langs twee sporen.

Het eerste spoor is het ontmoedigen van (potentiële) thuistelers van hennep met kweken te beginnen, door preventieve activiteiten van woningbouwcorporaties en de politie: als je in een woning van de corporatie hennep kweekt, word je uit je huis gezet en volgt er een politieonderzoek. Ook is er een begin gemaakt met (meer repressieve of punitieve) publiekprivate samenwerking: de overheid (politie en justitie) en particuliere organisaties (hypotheekverstrekkers, verzekeringsmaatschappijen) hebben zich voorgenomen onderling gegevens uit te wisselen, teneinde samen te werken samen aan een integrale aanpak van hennepkwekers.

Deze publiekprivate samenwerking kan (mede) worden gezien als een aanvulling op de klassieke strafrechtelijke aanpak van de thuisteelt van hennep. Wie hennepzittingen observeert, valt op dat er relatief milde straffen geëist en opgelegd worden en dat geldt ook voor de dossiers die bestudeerd zijn. Driekwart van de veroordeelden krijgt een werkstraf opgelegd, een derde (ook) een vrijheidsstraf. Een mogelijke verklaring voor deze relatief milde strafmaat kan het gegeven zijn dat het merendeel van de betrapte thuiskeekers van hennep *first offender* is. Bij de observaties is evenwel ook een aantal keren opgevallen dat het openbaar ministerie en/of de rechter wat al te goedgelovig ‘meegaan’ met de verklaring van de verdachte dat hij betrap is bij zijn eerste oogst, terwijl uit de bewijsmiddelen blijkt dat hiervan naar alle waarschijnlijkheid geen sprake is.

Veelbetekenend is de constatering dat thuiskeekers van hennep beduchter lijken te zijn voor de reactie van de Belastingdienst (naheffing Inkomstenbelasting) en de energiemaatschappij (naheffing gederfde inkomsten vanwege de gemanipuleerde stroomtoevoer). Deze constatering maakt aannemelijk dat de beste aanpak van thuisteelt van hennep is om de kweker te treffen in zijn voornaamste motief: het op relatief eenvoudige wijze verdienen van (veel) geld. Wil dit effect hebben dan zullen

de pakkans en de financiële strafmaat ook navenant moeten zijn. Voor die kwekers die aantoonbaar in (financiële) nood zitten, zal naast straf ook een (schuld)hulpverleningstraject beschikbaar moeten zijn, gericht op het voorkomen van recidive.

De repressieve, integrale aanpak op basis van publiekprivate samenwerking kan worden aangevuld met een maatschappelijk 'beschavingsoffensief': het beïnvloeden van de publieke opinie om de romantische connotatie van het thuis kweken van hennep tegen te gaan. Een dergelijke strategie wordt natuurlijk wel gehinderd door het feit dat het gebruik van cannabis op zichzelf niet meer (of nog altijd niet) op grote maatschappelijke tegenstand stuit, en de verkoop bovendien wordt gedoogd. Hennepkwekers worden met andere woorden niet beschouwd als 'echte boeven'. Waarom van het kweken zo'n probleem moet worden gemaakt terwijl de verkoop dat kennelijk niet is, valt moeilijk uit te leggen. Een publieke campagne die is gebaseerd op de gevaarstelling (brandgevaar) of de mogelijke overlast (waterschade, stank) die met het thuiskweken van hennep gepaard kan gaan, heeft mogelijk meer effect.

Daarmee raken we aan het tweede spoor van de aanpak van de thuisteelt van hennep: het bestrijden van de organisatie achter de kleine thuiskweker. Tegelijkertijd met het ontmoedigen van de thuisteelt van hennep wordt dan ook geprobeerd te achterhalen hoe de organisatie ervan in elkaar steekt en wordt jacht gemaakt op 'de grote bazen'. De experts erkennen dat men hier te maken heeft met een opsporingsachterstand. Het oprollen van kleine (en ook grotere) kwekerijen is relatief eenvoudig, maar het in kaart brengen van de georganiseerde misdaad erachter is lastig en lange tijd onderbelicht gebleven. Deze achterstand moet (zoveel als mogelijk) worden ingehaald, vooral ook omdat het geweld dat – ten onrechte – veelvuldig met de thuisteelt van hennep wordt geassocieerd, zich vooral 'horizontaal', tussen criminele samenwerkingsverbanden, voltrekt. Het kan in dit verband lonend zijn om te onderzoeken hoe de slagkracht van Meld Misdaad Anoniem verder vergroot kan worden, gegeven de belangrijke opsporingswaarde van deze tiplijn in hennepzaken.

Onderdeel van het bestrijden van de organisatie achter de thuisteelt van hennep is het integraal aanpakken van, vooral, de *growshops*. Het gaat in deze aanpak om een combinatie van strafrechtelijk, bestuursrechtelijk en civielrechtelijk optreden. Uit de onderzoeksresultaten wordt (eens te meer – uit eerdere onderzoeken blijkt dit reeds) duidelijk dat de *growshops* een spilfunctie vervullen in de thuisteelt van hennep. De geïnterviewde experts wijzen erop dat veel *growshop*houders (en voor een deel van de *coffeeshop*houders geldt dat evenzeer) strafrechtelijke antecedenten hebben. In enkele zuidelijke gemeenten is (met succes) geëxperimenteerd met het weigeren van vergunningen aan *growshop*houders en *coffeeshop*houders, of met het sluiten van overlastgevendende drugspanden. Dat vereist evenwel dat aan *growshops* een vergunningplicht wordt gekoppeld, die in de Algemene Plaatselijke Verordening wordt opgenomen. Ook wordt gezocht naar mogelijkheden om vermenging van boven- en onderwereld (die ontegenzeggelijk gepaard gaat met georganiseerde misdaad en

dus ook met de georganiseerde hennepsteelt, zoals frauduleuze hypotheekverstrekkingen⁷⁸ en notarissen die twijfelachtige koopaktes laten passeren) tegen te gaan.

⁷⁸ Hierbij hoeft geen sprake te zijn van opzettelijk frauduleus handelen. Een hypotheekverstrekker kan een valselijk opgemaakte werkgeversverklaring onder ogen krijgen, maar die niet als zodanig herkennen en op grond van de valse verklaring de hypotheek verstrekken.

7 Conclusies

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de onderzoeksvragen (paragraaf 7.2) en worden de belangrijkste onderzoeksbevindingen beknopt gepresenteerd en beschouwd (vanaf paragraaf 7.3).

In paragraaf 7.2 zijn de onderzoeksvragen die betrekking hebben op dezelfde thema's, samengebundeld, zodat zes clusters onderzoeksvragen zijn ontstaan: (1) omvang van het verschijnsel; (2) (on)vrijwilligheid en dwang; (3) typologie van kwekers; (4) verschillen tussen first offenders en recidivisten; (5) criminele carrière en (6) de aanpak van de thuisteelt van hennep.

7.2 Beantwoording onderzoeksvragen

1. *Hoeveel verdachten worden in het onderzoeksgebied op jaarbasis betrappt op het kweken van hennep?*

Het onderzoeksgebied bestond uit de vijf zuidelijke arrondissementsparketten (Breda, Den Bosch, Maastricht, Middelburg, Roermond)/zes zuidelijke politieregio's (Brabant Zuid-Oost, Brabant-Noord, Limburg-Noord, Limburg-Zuid, Midden- en West Brabant, Zeeland). Afgaande op afgedane strafzaken werden in 2008 in totaal 1494 verdachten vervolgd op basis van verdenking van het overtreden van art. 3 onder b Opiumwet (hennepsteelt). In 2009 waren dit 718 verdachten.⁷⁹

2. *Welk aandeel verdachten lijkt tot het kweken van hennep te zijn gedwongen? Welk aandeel verdachten lijkt op vrijwillige basis te zijn overgegaan op het kweken van hennep?*

In de onderzoeksbevindingen zijn vrijwel geen aanwijzingen aangetroffen voor het vaststellen van dwang, intimidatie of geweldgebruik bij het starten van een kwekerij. Slechts in 5% (15 stuks) van het totaal aantal bestudeerde dossiers (295) is een bepaalde mate van zelfverklaard slachtofferschap aangetroffen. Uit een nadere analyse van de betreffende vijftien dossiers blijkt dat geen sprake is van direct geweld of van directe dwang: de kweker is in geen van de gevallen *gedwongen* te starten met een hennepkwekerij. De strafdossiers bevatten evenwel te weinig informatie om harde uitspraken te doen over geweldgebruik. Uit de beschikbare informatie komt het beeld naar voren van verdachten/daders die, na een eerste verklaring over intimidatie of dwang, zichzelf tegenspreken, of uiteindelijk verklaren dat ze op vrijwillige basis zijn

⁷⁹ In het onderzoek is uitgegaan van afgedane strafzaken. Niet alle strafzaken uit 2009 voldeden ten tijde van de dossierstudie aan dit criterium, zodat het aantal dossiers uit dat jaar kleiner is dan in 2008.

gaan kweken. Tijdens de geobserveerde zittingen werd evenmin verklaard over geweldgebruik. De verdachten verklaarden zelfstandig te werken, ontkenden een (crimineel) netwerk, en beweerden niet onder dwang of geweld te opereren. De thuisstellers waarmee informeel gesproken is na de zitting, verklaarden eveneens dat zij zelfstandig te werk gegaan zijn. Er kan dus op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen gedwongen kwekers en vrijwillige kwekers.

3. *Welke individuele en contextuele determinanten kunnen voor afhankelijk en vrijwillig ouderschap worden aangewezen? Op basis van deze determinanten: zijn er verschillen tussen afhankelijke en vrijwillige ouders en zo ja: waaruit bestaan die verschillen en hoe kunnen zij worden verklaard? Hoe kan een complex van risicofactoren worden beïnvloed om afhankelijk en vrijwillig ouderschap te reduceren?*

Er kan, zoals hierboven betoogd, op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen vrijwillige en afhankelijke thuisstellers van hennep. De thuissteller van hennep is iemand die meestal werkt in loondienst, maar die weinig verdient en (daarom) vaak een openstaande schuld heeft van ongeveer vijfduizend euro. Van nijpende financiële nood lijkt evenwel geen sprake te zijn. De hennep wordt gekweekt in het eigen huis van de betrapte kweker, of in de directe nabijheid daarvan, in een schuurtje of caravan op het erf. Er is een subpopulatie kwekers die zich hoe dan ook bezighoudt met (vermogens)criminaliteit. Voor hen is een thuisstellerschap een inkomstenbron naast andere (illegale) inkomstenbronnen. Daarmee kan het recidivepercentage van deze groep hoog zijn. Er is daarnaast een subpopulatie kwekers die niet eerder met politie en justitie in aanraking is geweest voor wietteelt, en die ook in algemene zin een laag recidivepercentage vertoont. Zij beschikken naast de hennepstellers meestal ook over legale middelen van bestaan en beschouwen de kweek als een gemakkelijke, risicoloze bijverdiensite.

4. *Op basis van deze determinanten: zijn er verschillen tussen first offenders en recidivisten en zo ja: waaruit bestaan die verschillen en hoe kunnen zij worden verklaard? Welke factoren zijn kenmerkend voor het genereren of in stand houden van afhankelijk dan wel vrijwillige recidive?*

Uit het dossieronderzoek blijkt dat meer dan vier op de vijf betrapte kwekers niet eerder is veroordeeld voor een strafbaar feit. Minder dan een op de vijf verdachten heeft dus wél een strafblad, waarop zeer uiteenlopende zaken prijken: verkeersovertredingen, verstoring van openbare orde, diefstal, mishandeling en wapenbezit. Iets meer dan één op de tien betrapte kwekers is eenmaal eerder verdachte geweest in een hennepzaak en slechts één op de twintig is meer dan eens verdachte geweest in een vergelijkbare zaak. Er worden tussen first offenders en recidivisten vrijwel geen verschillen gevonden in sociale kenmerken: er is geen verschil in leeftijd, etniciteit, gebruik van verdovende middelen, gezinssituatie, arbeidssituatie, woonsituatie en sociaaleconomische positie. Evenmin is er verschil in de organisatie van de hennepstellers: first offenders hebben een zelfde soort netwerk en dezelfde oogstafnemers

als recidivisten. Ook de mate van zelfstandigheid, de zelfbeoordeling van slachtofferchap en de risicoverdeling van de kwekerij is niet anders. Hetzelfde geldt voor de motieven van de kwekers: die zijn voor de first offenders niet anders dan voor de recidivisten. Wat de strafsoort betreft, treffen we bij de recidivisten vaker (ook) een gevangenisstraf aan dan bij first offenders. De verdachten uit de hoogste inkomensgroep (meer dan €1.500,- bruto per maand) krijgen vaker (ook) een geldboete opgelegd. Er kan, zoals hierboven betoogd, op basis van de onderzoeksresultaten geen onderscheid worden gemaakt tussen vrijwillige en afhankelijke thuiskwekers van hennep. Evenmin bieden de onderzoeksresultaten aanknopingspunten voor verschillen tussen recidivisten en first offenders en/of een onderscheid in afhankelijke en/of vrijwillige recidive. Er kunnen dan ook in het onderhavige onderzoeksmateriaal geen kenmerkende factoren voor deze vormen van recidive worden geïdentificeerd.

5. In hoeverre is er sprake van ontwikkeling van afhankelijk naar vrijwillig daderschap (en andersom)?

Uit de bestudeerde dossiers komt weinig informatie over het aantal jaren dat de verdachte actief is (geweest) als hennepkweker. Daarmee kan een eventuele ontwikkeling van afhankelijk naar vrijwillig daderschap of andersom niet worden vastgesteld. De meeste verdachten (ook de verdachten die ter terechtzitting zijn geobserveerd) verklaren dat de aangetroffen oogst de eerste is. Er kan op basis van de onderzoeksbevindingen dus weinig worden gezegd over een ontwikkeling in daderschap, of over een 'carrière' in de (georganiseerde) thuiskweek van hennep. Evenmin is in de strafdossiers of bij de observatie van de zittingen gebleken van aanknopingspunten voor het vaststellen van dwang bij het starten of het in bedrijf houden van een kwekerij. Er is met andere woorden in het onderzoeksmateriaal geen bewijs aangetroffen voor grootschalige onvrijwilligheid. De geraadpleegde experts wijzen evenwel op een minderheid binnen de totale populatie van thuiskwekers die uit financiële nood besluiten een hennepkwekerij te beginnen. Zij beschouwen de kwekerij als een gelegenheid om snel uit de geldzorgen te komen. Zolang zij door financiële noodzaak gedreven worden, zijn zij (in theorie althans) te kenmerken als een afhankelijke kweker.

6. Kan er worden gekomen tot een eerste aanzet voor een barrièremodel voor (potentiële) thuistelers van hennep? Hoe kan het recidiverisico het meest doeltreffend worden beïnvloed?

Een barrièremodel richt zich vooral op de gehele organisatie van de illegale hennepkweek. Het ontmoedigen van (potentiële) thuiskwekers van hennep maakt onderdeel uit van het model. Daarnaast dienen barrières te worden opgeworpen voor degenen die betrokken zijn bij de organisatie van de hennepkweek. Voor wat preventieve maatregelen tegen huiskwekers betreft, kan gedacht worden aan pragmatische maatregelen, bijvoorbeeld door hen uit hun woning te zetten, zowel in huursituaties als in het geval van particulier woningbezit, het hen moeilijk te maken een hypotheek of een verzekering af te sluiten en door het in beslag nemen van met de opbrengsten van

hennep teelt aangeschafte (luxe)goederen. Als dit laatste op opzichtige wijze in de directe woonomgeving van de betrapte kweker gebeurt, is er mogelijk ook sprake van een preventieve werking in de richting van de buurtbewoners. De lieden die betrokken zijn bij de *organisatie* van de hennep teelt en daarmee grote sommen geld verdienen worden veeleer getroffen door financiële (ontnemings)maatregelen te nemen.

7.3 Aard en omvang van het verschijnsel

De onderzoeksresultaten lijken wat de aard van het kweken betreft, te wijzen in de richting van *vrijwillig* ouderschap. De meeste telers gaan naar eigen zeggen redelijk zelfstandig te werk, in alle fasen van de bedrijfsvoering van een kwekerij. Geen van de verdachten definieert zichzelf ter zitting als slachtoffer, kortom geen van de verdachten/daders geeft te kennen onder dwang te hebben moeten kweken.

De in het onderzoek aangetroffen kweker kan worden gekwalificeerd als iemand die in de eerste plaats wiet kweekt vanwege het geldelijke gewin. De plantage is gemiddeld tussen de twee- en driehonderd planten groot en de opbrengst is naar alle waarschijnlijkheid bestemd voor verkoop aan een tussenhandelaar. De kwekerij wordt 'professioneel' ingericht, met lampen, hydrocultuur, koolstoffilters en een afzuigstelsel en vaak wordt de stroomtoevoer gemanipuleerd. Deze kweker is te onderscheiden van 'de liefhebber', die we in de dossiers maar een enkele keer tegenkwamen en volgens de geïnterviewde experts steeds minder wordt aangetroffen.

7.4 Kenmerken van ouderschap

7.4.1 (On)afhankelijkheid en (on)vrijwilligheid

Of er sprake is van *afhankelijk* ouderschap, zoals in de onderzoeksvragen wordt geïdentificeerd, is lastig eenduidig in kaart te brengen. In de strafdossiers noch ter terechtzitting kwalificeren de kwekers zichzelf als slachtoffer. Dit is in lijn met het beeld dat zij veelal zelfstandig en vrijwillig te werk gaan. De geraadpleegde experts nuanceren dit beeld enigszins: zij wijzen op thuisbewerkers, weliswaar een minderheid, die uit financiële nood besluiten een hennepkwekerij te nemen. Die telers beschouwen de kwekerij als een gelegenheid om snel uit de geldzorgen te komen, maar zijn vanwege de financiële problemen (in theorie althans) te kenmerken als een afhankelijke kweker.

In de strafdossiers, noch tijdens de observaties van zittingen zijn aanwijzingen gevonden voor dwang bij het starten of het in bedrijf houden van een kwekerij. Er is met andere woorden in het onderzoeksmateriaal geen bewijs aangetroffen voor grootschalige onvrijwilligheid.

7.4.2 Recidive en criminele carrière

Over een eventuele 'carrière' in ouderschap (ontwikkeling van afhankelijke kweker naar onafhankelijke kweker) vinden we in de dossiers en de geobserveerde zittingen weinig informatie. De reden hiervoor is vooral dat de betrapte kwekers hierover meestal geen waarheidsgetrouwe verklaringen afleggen. Zij houden vrijwel altijd vol

dat zij zijn gesnapt bij het kweken van de eerste oogst, ook al zijn er aanwijzingen (plantenresten, slijtage aan de kweekmaterialen) dat dit niet het geval is. In de strafdossiers treffen we meer first offenders dan recidivisten aan. De experts verklaren deze uitkomst door de toestroom van nieuwkomers die zich vanwege financiële motieven op de hennepcultuur zijn gaan richten. Er zou dus sprake zijn van nogal wat verloop onder de telers. Het onderhavige onderzoek laat echter ook zien dat de politie, althans in de onderzochte periode, niet heel actief op de opsporing van hennepkwekerijen gericht was. De meeste werden gevonden als gevolg van toeval of MMA-meldingen. De pakkans, hoewel die op zichzelf niet te berekenen valt, was hierdoor mogelijk ook betrekkelijk klein. Tot slot bestaat de mogelijkheid dat beginnende kwekers sneller tegen de lamp lopen dan de meer ervaren telers. Hoe hen dat lukt, zou nader moeten worden onderzocht: uit het onderhavige onderzoek bleek niet dat de kenmerken van recidivisten sterk verschillen van die van de first offenders. Kortom, welke van de hier geopperde mogelijke verklaringen in de praktijk doorslaggevend is, kon helaas niet worden vastgesteld.

7.4.3 Sociale kenmerken van thuiskwekers

Het merendeel van de betrapte thuiskwekers van hennep heeft een betaalde baan en een koop- of huurwoning. Het gaat dan evenwel om laagbetaald werk en om koopwoningen in het goedkopere segment van de woningmarkt. De gemiddelde commerciële thuiskweker van hennep heeft niet veel te besteden en een deel van deze groep beschouwt de thuisteelt als een mogelijkheid om het besteedbare inkomen (fors) aan te vullen. Een ander deel is in de financiële problemen geraakt vanwege eerdere criminele activiteiten, een verslaving of vanwege persoonlijke omstandigheden als een scheiding of ontslag. Zij lijken er bewust voor te kiezen hun (geld)problemen op een illegale wijze op te lossen, in plaats van aan te kloppen bij de reguliere hulpinstellingen.

7.5 Organisatie achter de thuiskweek van hennep

De commerciële thuiskweker van hennep gaat semi-zelfstandig te werk. Hij of zij raakt via-via op de hoogte van de mogelijkheden om met een thuiskwekerij relatief snel en probleemloos (veel) geld te verdienen. De kweekbenodigdheden worden aangeschaft bij de (online) *growshop*, die in veel gevallen ook een adresje heeft voor goede stekken. De *growshop* levert indien gewenst monteurs, loodgieters en elektriciens die zorgen voor de complete inrichting van de kwekerij. Voor de kweker die zelf zijn kwekerij wil inrichten is volop advies verkrijgbaar, in de *growshop* en op internet. De oogst wordt eveneens vaak afgenomen door de *growshop*, of de kweker wordt verwezen naar een tussenpersoon, bijvoorbeeld degene die hem in het begin helpt met het opzetten van de kwekerij.

Deze organisatie van de wietteelt kan worden omschreven als een netwerk, dat bestaat uit een inkoper enerzijds en de thuiskwekers anderzijds, met daaromheen allerlei dienstverleners: elektriciens, knippers, hokkenbouwers, enzovoorts. De eerstgenoemde kan ook een verdergaande faciliterende rol spelen door te zorgen voor de inrichting van de kwekerij en het aanleveren van alle benodigdheden. De inkoper

koopt, doorgaans namens een criminele organisatie, de oogst van de thuiswerker op en die zorgt voor de verdere afzet, in binnen- en buitenland.

Opvallend is dat de strafdossiers erg weinig informatie bevatten over de organisatie van de thuiswerkerij. Er wordt bijvoorbeeld niet doorgerechercheerd op namen die de kweker verdachte noemt of op de mededeling van de dader dat de *growshop* alles voor hem heeft georganiseerd. Ook wordt die informatie meestal niet gebruikt om bestuurlijke maatregelen tegen een dergelijke *shop* te treffen. Als de kweker is betrappt naar aanleiding van een MMA-melding, dan worden door de melder benoemde vermoedens van een netwerk of van andere betrokken partijen evenmin uitgerechercheerd.

Kortom, er was in de onderzochte periode sprake van een gebrek aan diepgaander opsporingsonderzoek, waardoor het niet alleen lastig wordt de organisatie achter de thuistelers van hennep goed in beeld te krijgen en aan te pakken, maar ook de vraag naar mogelijke intimidatie, dwang en geweld moeilijk te beantwoorden valt. De interventie blijft veelal beperkt tot het ontmantelen van de kwekerij. Maar aangezien het aanbod van thuiskwekers nog altijd groot genoeg lijkt te zijn, worden de 'inkooporganisaties' amper geraakt door deze wijze van aanpak: voor iedere opgerolde kwekerij komt er minstens weer één in de plaats.

7.6 Dwang, intimidatie en geweld

Uit de dossierstudie en de geobserveerde zittingen blijkt, zoals hiervoor al werd beschreven, vrijwel niet van dwang of geweld tegen de thuiswerker van hennep, hetgeen een indicatie is dat er (nog) vrijwilligers genoeg zijn om een kwekerij op te zetten of toe te laten in de woning. Een risico dat de thuiswerker van hennep loopt, is dat zijn oogst wordt gestolen. Dit is een consequentie van het feit dat er met de thuisteelt van hennep (de grootschalige teelt, verspreid over vele particuliere zolderkamertjes) veel geld verdiend wordt. De kweker loopt aldus het risico dat bekend wordt dat hij thuis een kwekerij heeft geïnstalleerd en dat hij wordt *geript*, crimineel jargon voor een (gewelddadige) diefstal. Om deze reden zijn thuiswerkerijen doorgaans beveiligd. Wanneer hiervoor ook 'bewakers' worden ingehuurd die razendsnel ter plaatse komen als er een alarm afgaat, is de kans op (extreem) geweld tegen de (vermeende) dieven niet ondenkbeeldig.

Hoewel er voor 'verticaal' geweld, om thuiskwekers tot telen te dwingen, weinig aanwijzingen zijn, constateren de experts wel een geweldsprobleem als zodanig. Dit is een gevolg van het feit dat de georganiseerde misdaad op de achtergrond een belangrijke rol speelt bij de wietteelt. Gewelddadige handelingen ontstaan dan (al dan niet impulsief) als gevolg van mislukte transacties of als gevolg van onderlinge concurrentie. Dit geweld lijkt evenwel niet gericht te zijn op de individuele kweker, het speelt zich met andere woorden af op een ander niveau.

7.7 Aanpak van de thuisteelt van hennep

Hennep is een handelsproduct geworden waar veel geld mee te verdienen is op de internationale markt. Al sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw zijn zware criminelen zich daarop gaan bewegen. Toen de inpandige hennepsteelt begin jaren negentig werd geïntroduceerd, trok die ook al vrij snel de aandacht van de georganiseerde misdaad (Weijnenburg, 1996). Bovendien kreeg de opsporing en vervolging van criminële samenwerkingsverbanden die zich (alleen) bezighielden met hennepsteelt nauwelijks prioriteit. De afgelopen jaren is daarin langzamerhand verandering gekomen, hoewel tot op heden eerst en vooral de aanpak van thuisteelt een intensiever karakter heeft gekregen. Er wordt gewerkt met een dubbelstrategie: de thuisteelt van hennep wordt ontmoedigd en de organisatie erachter wordt met onorthodoxe middelen bestreden.

Het opwerpen van barrières voor de commerciële thuiskweker van hennep kan, gezien de betrekkelijk lage strafdreiging, volgens experts het beste plaatsvinden door de financiële risico's te verhogen. Gemakkelijk geld is de belangrijkste drijfveer voor de thuiskweker. Het is veelzeggend dat hij of zij (nog altijd) banger lijkt te zijn voor de naheffingen van de Belastingdienst en de energiemaatschappij, dan wel voor diefstal uit zijn kwekerij, dan voor een interventie van de politie en een opgelegde (cel)straf. Hoe het grote percentage first offenders in de steekproef moet worden verklaard, is, zo werd hiervoor al beschreven, niet helder.

Hoe dan ook zal het opsporings- en vervolgingsbeleid van de wietteelt niet alleen gericht dienen te zijn op het aanpakken van de thuiskweker (oprollen van kwekerijen door middel van de 'korte klap'), maar ook (of: juist) op de achterliggende organisatie. De nieuw ingestelde 'Taskforce bestrijding georganiseerde misdaad in Brabant' (B5) is een uitdrukking van de wens tot het aanpakken van de criminale organisatie achter de thuiskweek van hennep en is een stap in de goede richting. Daarnaast zou na het oprollen van thuiskwekerijen structureel beter moeten worden doorgerechercheerd op de organisatie achter de thuisteelt. Integraal opsporingswerk zou hierbij een sleutelwoord kunnen zijn: integrale informatieverzameling en –uitwisseling door publieke en private partijen als de Belastingdienst, de gemeente, UWV, energieleveranciers, verzekeringsmaatschappijen, politie en justitie. Van belang is ook dat de samenwerking wordt gezocht en/of verbeterd met de Reclassering en andere hulpinstellingen met het oog op de thuiskwekers van hennep die aantoonbaar kampen met schulden of met andere nood. Deze kwekers kunnen dan, naast de opgelegde (eventueel deels voorwaardelijke) straf, geholpen worden bij het herinrichten van hun bestaan, zodat zij niet opnieuw (door financiële problemen) in de (vermoegens)criminaliteit belanden. Overwogen kan worden deze kwekers als casus in te brengen bij het betreffende Veiligheidshuis, zodat adequate zorg en monitoring gewaarborgd zijn en mogelijke recidive voorkomen kan worden.

Het is van belang te onderkennen dat de commerciële thuisteelt van hennep slechts één onderdeel is van de georganiseerde hennepsteelt. Het andere onderdeel bestaat uit de grootschalige teelt in loodsen en bedrijfspanden. Met deze teelt zijn grote fi-

nanciële belangen gemoed en volgens de experts is het dit onderdeel waar zich de typerende problemen van de georganiseerde misdaad voordoen: intimidatie, geweld, vermenging van boven- en onderwereld en aan mensenhandel verwante praktijken. Zolang het opsporings- en vervolgingsbeleid eenzijdig gericht is (geweest) op het aanpakken en oprollen van *thuiswkekerijen* (met beperkt succes, gegeven de voortdurende aanwas van nieuwe kwekerijen), kan de andere 'bedrijfstaking' floreren.

Tot slot is mogelijk de beste optie om de afzetmarkt voor Nederwiet te verkleinen. Immers, wanneer kwekers hun oogsten niet meer kwijtraken, of er beduidend lagere prijzen voor ontvangen, neemt vanzelf ook de motivatie om te telen af. De in te voeren wietpas is, althans in theorie, één mogelijkheid om dit effect te bereiken. Het grote aantal buitenlandse drugstoeristen brengt immers een forse vraag met zich mee. Wanneer de wietpas echter slechts beperkt – alleen in grensgemeenten – wordt ingevoerd, zullen voorshands verschuivingseffecten het gevolg zijn. Gereguleerde teelt van wiet ten behoeve van de *coffeeshops* zou de markt voor illegaal gekweekte wiet ook inperken. Dat dit in het huidige politieke krachtenveld, ook in de Europese verhoudingen, op enige termijn haalbare kaart is, mag echter niet worden verwacht.

Blijft over het repressief aanpakken van de criminele organisaties die zorgen voor de inkoop en smokkel van wiet – overigens vaak in combinatie met andere (hard)drugs – naar buitenlandse dealers. Er bestaat de nodige controverse over de vraag welke omvang deze export heeft. Cijfers van 80 - 90 procent zijn geopperd, maar stuiten, onder andere vanwege het ontbreken van een controleerbare empirische onderbouwing, op grote kritiek uit de wetenschappelijke hoek.⁸⁰ Meer inzicht in de omvang van de volledige export is dan ook wenselijk. Vast staat overigens dat in vrijwel alle grootschalige opsporingsonderzoeken naar 'inkooporganisaties' de wiet inderdaad naar het buitenland werd geëxporteerd. Ook bij incidentele controles aan de landsgrenzen, of in België op de routes naar Frankrijk, bijvoorbeeld, worden vrijwel altijd wel één of meerdere drugskoeriers die 'kilozendingen' vervoeren, aangehouden. Ook al zouden de exportpercentages (aanzienlijk) lager zijn dan geschat, dan kan nog altijd worden gesproken van een substantieel probleem. En ook hier geldt: het heeft slechts zin om grote hoeveelheden wiet te kweken als er ook afnemers voor zijn. Daarop zou de aandacht dan ook sterker moeten worden gericht.

⁸⁰ Dit bleek onder meer tijdens de meest recente conferentie van de International Society for the Study of Drug Policy, die in mei 2011 in Utrecht werd gehouden.

Dankwoord

Bij de uitvoering van het hier beschreven onderzoek zijn veel mensen ons behulpzaam geweest. Wij danken in de eerste plaats de begeleidingscommissie die het onderzoek heeft begeleid: prof.dr. D.J. Korf (voorzitter, hoogleraar Criminologie Universiteit van Amsterdam), mr. A.F.A.M. Nieuwenhuizen (hoofdofficier van justitie, arrondissementsparket 's-Hertogenbosch, voorzitter Taskforce Aanpak Georganiseerde Henneppteelt) en mr. R.P.W. Leenders (arrondissementsparket 's-Hertogenbosch).

Daarnaast zijn wij veel dank verschuldigd aan Peter Meertens (arrondissementsparket Maastricht), Chantal de Jonge-Heldens (arrondissementsparket Roermond), Sjoerd van Roosmalen (arrondissementsparket Breda), Mirjam Louws (arrondissementsparket Middelburg), Klaas Poolman (Belastingdienst), Dirk Karst (FIOD) en Ellen van Straalen (Reclassering Nederland).

Niet alleen deze bij naam genoemde personen, maar ook vele anderen hebben een onmisbare bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het rapport.

Wij hebben geprobeerd aan ieders bijdrage recht te doen in de tekst. Eventuele fouten of omissies komen voor rekening van de auteurs.

Dr.mr. Mirjam Siesling is onderzoeker bij IVA Beleidsonderzoek en Advies.

Drs. Björn Smeets is criminoloog bij het arrondissementsparket 's-Hertogenbosch.

Prof. dr. Toine Spapens is hoogleraar Criminologie aan Tilburg University, Law School, Department of Criminal Law. Daarnaast is hij lector Milieucriminaliteit aan de Nederlandse Politieacademie.

Bijlage 1 Literatuur

- Bovenkerk, F. (2001). *Misdaadprofielen*. Amsterdam: Meulenhoff B.V.
- Bovenkerk, F. & Hogewind, W. (2002). *Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haarbestrijding*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch.
- Bovenkerk, F. & Hogewind, W.I.M. (2003). *Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haarbestrijding*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch.
- Decorte, T. & Tuteleers, P. (2007). *Cannabisteelt in Vlaanderen. Patronen en motieven van 748 telers*. Leuven/ Voorburg: Acco Uitgeverij.
- Van Dijk, P. (2010). *Hennep telen en geweld oogsten?! Een onderzoek naar hennepgerelateerde geweldszaken in de Politieregio Midden en West Brabant*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Emmett, I. & Boers, R. (2008). *Het groene goud. Verslag van een onderzoek naar de cannabissector voor het Nationaal dreigingsbeeld criminaliteit met een georganiseerd karakter*. Zoetermeer: KLPD-Dienst IPOL.
- Hakkarainen, P., V. Asmussen Frank, J. Perälä & H.Vibeke Dahl (2011), Small-Scale Cannabis Growers in Denmark and Finland. *European Addiction Research* 2011; 17, pp. 119-128.
- Hirschi, T. (1969), *Causes of delinquency*. Berkely: University of California Press.
- KLPD-DNR (2010). *Georganiseerde hennepeteelt. Criminaliteitsbeeldanalyse 2009*. Driebergen: KLPD-Dienst Nationale Recherche.
- Kroese, G., Baeten, S., Banus, G., Wouters, T., Van der Smissen, K., Snoep, R. & Smeets, B. (2007). *CBA-Hennep. Een criminaliteitsbeeldanalyse van de hennepbranche in Zuid-Nederland*. Venlo/ Roermond: Politie Limburg-Noord/ Openbaar Ministerie Arrondissementsparket Roermond.
- Maalsté, N. & Panhuysen, M. (2007). *Polderwiet. Een veelzijdig en onthullend beeld van de wietteelt in Nederland*. Baarn: Uitgeverij De Fontein.
- Weijnenburg, R. (1996), *Drugs en drugsbestrijding in Nederland. Een beschrijving van de aanpak en het gebruik en misbruik van en de (illegale) handel in verdovende middelen*. Den Haag: Vuga Uitgeverij B.V.

Nimwegen, van, S. (2009). 'Het is maar hennep', in *Blauw Opsporing*, 25 april 2009, nr. 9, p. 13 e.v.

Project Emergo (2011), *Emergo, de gezamenlijke aanpak van de zware (georganiseerde) misdaad in het hart van Amsterdam*, Amsterdam: Boom.

Spapens, A.C.M., Bunt, van de, H.G. & Rastovac, L. (2007). *De wereld achter de wietteelt*. Den Haag: WODC.

Spapens, T. (2011), 'Barrières opwerpen voor criminele bedrijfsprocessen', *Justitiële Verkenningen*, nr. 2, 2011, pp 10-22.

Torre, van der, E.J., Schaap, L., Cachet, E.D. & Dijk, V. (2006). *Daders in beeld. Daderprofielen van hennep telers, dealers, runners en drugstoeristen in Roosendaal en Bergen op Zoom*. Den Haag: COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement.

Wouters, M., Korf, D.J. & Kroeske, S. (2007). *Harde aanpak, hete zomer. Een onderzoek naar de ontmanteling van hennepkwekerijen in Nederland*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Bijlage 2 Tabellen

Hoofdstuk 3: Wie, waar en wanneer

Tabel 3.1 Gezinssituatie van de kwekers, aantal en percentage

	aantal	percentage
Alleenstaand, zonder kinderen	97	37
Alleenstaand, met kinderen	12	5
Gehuwd/samenwonend, zonder kinderen	61	23
Gehuwd/samenwonend, met kinderen	65	25
Woont bij ouders	14	5
Overig	11	4
Totaal	260*	100

* Van 35 verdachten is de gezinssituatie onbekend

Tabel 3.2 Woonsituatie van de kwekers, aantal en percentage

	aantal	percentage
Koopwoning	98	37
Huurwoning	126	47
Onderhuur	23	9
Woont bij ouders	12	4
Geen vaste woon/verblijfplaats	5	2
Overig	2	1
Totaal	266*	100

* Van 29 verdachten is de woonsituatie onbekend

Tabel 3.3 Eigen woningbezit en hypotheekschuld

	Aantal woningbezitters (n)	Aantal mensen met hypotheekschuld (n)
Op 31 december 2006	80	74
Op 31 december 2007	82	77
Op 31 december 2008	79	77
Op 31 december 2009	56	55

Bron: Belastingdienst

Tabel 3.4 Arbeidssituatie van de kwekers, aantal en percentage

	aantal	percentage
Werkloos	106	42
Baan in loondienst	93	36
Zelfstandig ondernemer	39	15
Uitzendkracht	9	3
Overig	8	3
Totaal	255*	99**

* Van 40 daders is de arbeidssituatie onbekend

** Als gevolg van afronding van percentages telt het totaal niet op tot 100 procent

Tabel 3.5 Bron van inkomsten (N = 256)

	2005		2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dienstbetrekking*	194	65	196	58	187	56	199	60	184	61
Zelfstandig ondernemerschap*	-	-	29	9	34	10	23	7	16**	5**
WW-uitkering UWV	37	12	36	11	44	13	38	12	38	12
Bijstandsuitkering	47	16	46	14	40	12	45	14	52	17
WAO-uitkering	21	7	19	6	15	4	16	5	15	5
Overige werkzaamheden	-	-	7	2	18	5	8	2	0	0

Bron: Belastingdienst, FLG en ABS.

* De gegevens aangaande loon uit dienstbetrekking en inkomsten uit zelfstandig ondernemerschap kunnen dubbeltellingen bevatten: iemand kan immers (tegelijktijd) in loondienst zijn en een eigen onderneming hebben.

** Dit aantal voor het jaar 2009 kan vertekend zijn omdat ondernemers nog tot en met 2011 uitstel kunnen aanvragen voor het doen van aangifte

Tabel 3.6 Hoogte van het inkomen (N=256)

	2006		2007		2008		2009	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Negatief inkomen*	4	2	2	1	6	2	7	3
Geen bekend inkomen**	29	11	33	13	32	13	51	20
Beneden bijstandsnorm (I < €16.000,-)***	106	42	118	47	105	40	97	39
€16.000 ≤ I < €26.000	60	23	62	24	58	23	44	17
€26.000 ≤ I < €30.000	19	7	15	6	15	6	13	5
€30.000 ≤ I < €40.000	23	9	14	5	25	10	26	10
€40.000 ≤ I < €50.000	7	3	2	1	9	4	11	4
€50.000 ≤ I < €75.000	6	2	6	2	6	2	5	2
€75.000 ≤ I < €100.000	0	0	3	1	0	0	1	0
I ≥ €100.000	2	1	1	0	0	0	1	0

Bron: Belastingdienst, FLG en ABS

* Er kan een negatief inkomen doordat er sprake is van verlies uit de eigen onderneming

** Het inkomen van de partner is niet meegenomen. Het kan dus mogelijk zijn dat de partner inkomen heeft

*** Dat wil zeggen, geen inkomen tot en met een bruto-inkomen van €15.999,- per jaar

Tabel 3.7 Schulden bij de Belastingdienst

	Op 3 november 2010: N=256
Totale openstaande BS in €	799.370
Totale oninbare BS in €	469.772

Bron: Belastingdienst, COA / GOA

Tabel 3.8 Hoogte hypotheekschuld (HS) (N=256)

	2006: (N=73*)		2007 (N=75)		2008 (N=72)		2009: (N=51)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
HS < €50.000	5	7	4	5	3	4	4	8
€50.000 ≤ HS < €100.000	9	12	7	9	5	7	2	4
€100.000 ≤ HS < €150.000	19	26	20	27	21	30	12	24
€150.000 ≤ HS < 200.000	20	28	20	27	19	26	19	36
€200.000 ≤ HS < 250.000	14	19	16	21	13	18	7	14
€250.000 ≤ HS < €300.000	5	7	6	8	6	8	1	2
HS ≥ €300.000	1	1	2	3	5	7	6	12

Bron: Belastingdienst, ABS

* Het aantal mensen met een hypotheekschuld kan in deze tabel iets afwijken van tabel 2.3. Dit heeft te maken met het feit dat sommige mensen in hun belastingaangifte wel de hypotheekrenteaftrek hebben opgegeven maar niet de hoogte van hun hypotheekschuld

Tabel 3.9 Aantal personen onderverdeeld naar hoogte van de belastingschuld (BS) (N=256)

Hoogte schuld in categorieën	n
Geen schulden	113
BS < €1.000	60
€1.000 ≤ BS < €5.000	48
€5.000 ≤ BS < €10.000	14
€10.000 ≤ BS < €25.000	10
€25.000 ≤ BS < €50.000	4
€50.000 ≤ BS < €100.000	6
BS ≥ €100.000	1

Bron: Belastingdienst, COA/ GOA

Tabel 3.10 Recidive, aantal en percentage

	Aantal	percentage
First-offender	223	82
Recidivist – eenmaal eerder verdachte in hennepzaak	36	13
Recidivist – meer dan eenmaal eerder verdachte in hennepzaak	13	5
Totaal	272	100

Tabel 3.11 Aangetroffen nationaliteiten

	Aantal	percentage
Nederlands	202	73
Antilliaans	4	1
Roemeens	1	0,3
Vietnamees	8	3
Brits	3	1
Turks	23	8
Marokkaans	10	3
Belgisch	7	2
Indonesisch	1	0,3
Pools	1	0,3
Surinaams	4	1
Duits	3	0,7
Joegoslavisch	7	2
Nigeriaans	2	0,7
Oostenrijks	1	0,3
Totaal	278*	99,6**

* In 15 dossiers werd geen nationaliteit aangetroffen

** Als gevolg van afronding telt het totaal niet op tot 100 procent

Hoofdstuk 4: Wat en hoe

Tabel 4.1 Methode van stroommanipulatie, aantal en percentage

	aantal	percentage
Terugdraaien meter	22	8
Afname voor de meter/verbruik buiten meter om	175	67
Zegel verbreken	112	43
Totaal	309	118*

* Omdat meerdere methoden van stroommanipulatie kunnen worden toegepast, telt het totaal op tot meer dan 100 procent

Tabel 4.2 Oogstafnemers, aantal en percentage

	aantal	percentage
Growshop	17	14
Coffeeshop	9	7
Eigen clientèle	54	43
Oogst voor eigen gebruik	45	36
Totaal	125	100

Tabel 4.3 Risicoverdeling bij hennepkweek, aantal en percentage

	Percentage telers dat aangeeft dit zelfstandig te doen	Percentage telers dat aangeeft dit met anderen te doen	Geeft geen antwoord (zwijgers)
inkoop van materialen	56	36	8
inrichting van de kwekerij	45	47	8
groei (planten bewateren)	66	19	15
verwerking (drogen en knippen)	53	27	20
afname van de oogst	48	32	n.v.t. (want geen eerdere oogst)

Hoofdstuk 5: Waarom

Tabel 5.1 Motief van de kwekers, aantal en percentage

	aantal	percentage
Financieel	91	64
Luxe	28	20
'Vriendendienst' (de ruimte beschikbaar stellen en/of de planten water geven)	10	7
Hobby, voor eigen gebruik	6	4
Kick	1	1
In ruil voor slaappleats, eten	1	1
Ontkent betrokkenheid bij de kwekerij	6	4
Totaal	143*	101**

* Van 152 verdachten is het motief onbekend

** Omdat er sprake kan zijn van meerdere motieven, telt het totaal op tot meer dan 100 procent

Hoofdstuk 6: Aanpak

Tabel 6.1 Strafsoort, aantal en percentage

	aantal	percentage
Werkstraf	221	75
Gevangenisstraf	99	33
Geldboete	40	14
Vrijspraak	3	1
Alleen een voorwaardelijke straf	2	1
Totaal	365	124*

* Omdat er sprake kan zijn van cumulatie van strafsoorten, telt het totaal op tot meer dan 100 procent

Tabel 6.2 Ontdekking

	aantal	percentage
Anonieme melding	64	52
Overige melding	30	25
CIE/politieactie/heterdaad	22	18
Stomiteit (brand, wateroverlast, warmte- uitstraling)	10	8
Totaal	122*	103**

* In 171 dossiers is geen informatie aangetroffen over ontdekking van de kwekerij

** Omdat er sprake kan zijn van meerdere vormen van ontdekking, telt het totaal op tot meer dan 100 procent